

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA VALSTYBĖS ĮMONĖS REGISTRŲ CENTRO INFORMACINIŲ SISTEMŲ KONTROLĖ

2009 m. rugsėjo 30 d. Nr. IA-P-900-2-4
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės Informacinių sistemų valdymo ir audito departamento
direktoriaus Dainiaus Jakimavičiaus
2009-01-21 pavedimą Nr. P-900-2

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:
Živilė Kindurytė (grupės vadovė)
Žydrūnas Skardžius

Auditas pradėtas 2009-01-21
Auditas baigtas 2009-09-30

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrolė.lt

TURINYS

Santrauka	3
Įžanga	4
Audito apimtis ir procesas	5
Audito rezultatai	7
1. VĮ Registrų centro informacinių sistemų bendroji kontrolė	7
1.1. Informacinių technologijų strategijos nustatymas	9
1.2. Informacinių sistemų rizikos vertinimas ir valdymas	12
1.3. Informacinių sistemų pokyčių valdymas	13
1.4. Teikiamų ir gaunamų IT paslaugų valdymas	14
1.5. Nepertraukiamo paslaugų teikimo užtikrinimas	15
1.6. Informacinių sistemų saugos užtikrinimas	17
1.7. Išorės reikalavimų laikymosi užtikrinimas	21
2. Nekilnojamojo turto sandorių viešosios elektroninės paslaugos (NETSVEP) kūrimas	22
2.1. NETSVEP specifikavimas, projektavimas, kūrimas ir testavimas	23
2.2. NETSVEP diegimas ir eksploatavimas	25
2.2.1. NETSVEP bandomoji eksploatacija	27
2.3. NETSVEP projekto rezultatai	29
2.4. NETSVEP projekto įgyvendinimo stebėseną	31
Informacinių sistemų branda	33
Išvados ir rekomendacijos	34
Priedai	37

SANTRAUKA

VĮ Registrų centras tvarko Nekilnojamojo turto kadastrą ir registrą, Adresų registrą, Juridinių asmenų registrą, kuria, įgyvendina, plėtoja ir tvarko su šiais bei kitais registrais susijusias informacines sistemas, tvarko registrų archyvus. Siekdama supaprastinti nekilnojamojo turto nuosavybės perleidimo procedūras, įmonė įgyvendina nekilnojamojo turto sandorių viešosios elektroninės paslaugos (NETSVEP) projektą. Įmonė siekia, kad registrų teikiamos paslaugos būtų prieinamos vartotojui ir jomis būtų patogiau naudotis, diegia „vieno langelio“ principu teikiamas paslaugas. Labai svarbu, kad Registrų centro informacinių sistemų bendrosios kontrolės politika ir procedūros būtų veiksmingos, tinkamai apsaugotų tvarkomus duomenis, užtikrintų informacijos prieinamumą.

Nors kai kurie VĮ Registrų centro informacinių sistemų valdymo procesai atitinka daugelį gerosios praktikos rekomendacijų, 2008 m. Registrų centre nebuvo atlikta rizikos analizė ir informacinių sistemų saugos atitikties vertinimas. Nustatyta, kad taikomos informacinių sistemų saugos užtikrinimo priemonės turi trūkumų, nepakankamai reglamentuotas strateginio planavimo procesas, todėl Registrų centro informacinių sistemų bendroji kontrolė yra tobulintina.

Teisingumo ministerija nepakankamai koordinavo ir kontroliavo RC IS tvarkymą, nepatvirtino registrų veikimo schemų, kuriose nustatoma registrų vidinė organizacinė struktūra, išoriniai ryšiai ir jų palaikymo priemonės, taip pažeisdama Valstybės registrų įstatymo reikalavimus.

NETSVEP priežiūros komitetas ir projekto vadovas nepakankamai kontroliavo projekto įgyvendinimą, paslauga buvo kuriama nesilaikant pasirinktos informacinių sistemų kūrimo metodikos, formuojant reikalavimus buvo nepakankamai įvertintas sistemos funkcionalumas. Planuotu metu nebuvo pasiekti NETSVEP projekto tikslai: sukurta elektroninė paslauga neatitiko vartotojų poreikių, ji neveikė planuotu funkcionalumu, nepašalinti kai kurie nustatyti trūkumai.

Teisingumo ministerijai pasiūlėme stiprinti NETSVEP projekto įgyvendinimo kontrolę ir patvirtinti reikalingus RC IS saugos užtikrinimo tvarkos aprašus.

VĮ Registrų centrui rekomendavome identifikuoti turimas informacines sistemas, teisės aktu nustatyta tvarka įsteigti ir įteisinti sistemas, atitinkančias valstybės informacinių sistemų sąvoką, užtikrinti informacinių sistemų saugos atitiktį LST ISO 17799 standartui.

Teisingumo ministerija ir VĮ Registrų centras parengė ataskaitoje pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo planą, kurį pateikiame kaip priedą prie ataskaitos (1 priedas).

IŽANGA

VĮ Registrų centras tvarko tris pagrindinius Lietuvos Respublikos valstybės registrus – Juridinių asmenų registrą, Nekilnojamojo turto registrą, Adresų registrą ir Nekilnojamojo turto kadastrą. Registrų duomenimis naudojasi valstybės institucijos, notarai, daugelis Lietuvos gyventojų, todėl labai svarbu, kad įmonės teikiama elektroninė informacija būtų patikima ir saugi.

VĮ Registrų centras turi užtikrinti registrų duomenų saugą, organizuoti registrų ir posistemų sąveiką, rengti informacinių sistemų plėtros strategiją. Šiuo metu Registrų centre ne tik sukonzentruotos pagrindinių registrų priežiūros ir administravimo funkcijos, bet ir įmonei priskirta atsakomybė kurti teisinės informacinės sistemas.

VĮ Registrų centras prisideda prie viešųjų paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę ir vykdo informacinės visuomenės plėtros projektus. 2007 m. įmonė baigė įgyvendinti Nekilnojamojo turto sandorių viešosios elektroninės paslaugos kūrimo projektą. Šiuo projektu buvo siekiama sudaryti galimybes visiems Lietuvos piliečiams bei verslo subjektams naudojantis elektroninėmis priemonėmis greičiau ir paprasčiau atlikti nekilnojamojo turto nuosavybės perleidimo procedūras, modernizuoti viešojo sektoriaus paslaugų teikimą naudojant modernias informacines technologijas, prisidėti prie šalies ir Europos Sąjungos politikos įgyvendinant viešųjų el. paslaugų teikimą. Tačiau pusantrų metų šia paslauga nebuvo naudojamas. Yra rizika, kad planuotais terminais nebuvo pasiekta, kad sukurta Nekilnojamojo turto sandorių viešoji elektroninė paslauga būtų funkcionali, o projektui skirti pinigai panaudoti nepakankamai rezultatyviai. Taigi būtų galima manyti, kad VĮ Registrų centre nepakankamai gerai veikia informacinių sistemų valdymo procesai, užtikrinantys, kad kuriamos informacinės sistemos atitiktų vartotojų poreikius.

Tai paskatino Valstybės kontrolę atlikti VĮ Registrų centro informacinių sistemų bendrosios kontrolės ir nekilnojamojo turto sandorių viešosios elektroninės paslaugos kūrimo vertinimą.

VĮ Registrų centro informacinių sistemų bendrosios kontrolės vertinimas nagrinėjamas audito ataskaitos pirmoje dalyje, o nekilnojamojo turto sandorių viešosios elektroninės paslaugos kūrimo ir veikimo vertinimas – antroje dalyje.

AUDITO APIMTIS IR PROCESAS

Audito objektas – VĮ Registrų centro informacinių sistemų kontrolė.

Audito subjektas – VĮ Registrų centras.

Audito tikslas – įvertinti VĮ Registrų centro informacinių sistemų bendrąją kontrolę ir nekilnojamojo turto sandorių viešosios elektroninės paslaugos projektą.

Vertinimo kriterijai: VĮ Registrų centro informacinių sistemų bendroji kontrolė vertinama taikant Gebos brandos modelį (3 priedas). Planavimo metu pasirinktus devynis IS valdymo ir saugos organizavimo procesus vertinome pagal pasaulyje pripažintą gerąją praktiką *CobIT*¹, atitiktą Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimams ir rekomendacijoms valstybės IS valdymui ir saugai.

NETSVEP kūrimo procesas buvo vertinamas pagal Informacinių sistemų audito ir kontrolės asociacijos (angl. *ISACA*) informacinių sistemų audito gaires² ir atitiktą Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimams ir rekomendacijoms valstybės informacinių sistemų kūrimui.

Audito procesas. Audito metu vadovautasi Valstybinio audito reikalavimais³, Informacinių sistemų audito metodinėmis rekomendacijomis⁴, Tarptautinės aukščiausiųjų audito institucijų organizacijos (*INTOSAI*) audito standartų įgyvendinimo Europoje 22 gaire⁵, Informacinių sistemų audito ir kontrolės asociacijos Tarptautiniais audito standartais, audito gairėmis ir gerąja praktika.

Audituojamas laikotarpis – 2008 m.–2009 m. I ketvirtis. Ankstesni veiklos laikotarpiai buvo nagrinėjami tiek, kiek jie susiję su iki audituojamo laikotarpio pradžios (2008 m.) VĮ Registrų centro priimtais informacinių sistemų valdymo ir saugos sprendimais ir jų įgyvendinimu.

Auditui reikalingi duomenys buvo renkami bendraujant su VĮ Registrų centro darbuotojais, stebint tam tikrus procesus, tikrinant ir analizuojant dokumentus. Papildomai duomenys buvo renkami Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijoje, Lietuvos notarų rūmuose, Vilniaus m. 19-ajame notarų biure, kuriame buvo atliekama NETSVEP bandomoji eksploatacija.

Auditas buvo atliekamas darant prielaidą, kad visi auditoriams pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o jų kopijos atitinka originalus. (*VĮ Registrų centro nuomonė audito ataskaitoje pateikta pasvirusiu šriftu.*)

Ataskaitoje vartojamos santrumpos:

- ▶ **IS** – informacinė sistema

¹ *CobIT (Control Objectives for Information and related Technologies)* – tarptautinės *ISACA* organizacijos standartas. *CobIT* aprašo geriausią praktiką informacinių sistemų valdymo srityje.

² Informacinių sistemų audito ir kontrolės asociacijos (angl. *ISACA*) Informacinių sistemų audito gairės. 23 gairė. Sistemos kūrimo ciklo (SDLC) peržiūra. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, 2005, Vilnius.

³ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymu Nr. V-26 patvirtinti „Valstybinio audito reikalavimai“.

⁴ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2008-10-09 įsakymu Nr. V-217 patvirtintos „Informacinių sistemų audito metodinės rekomendacijos“.

⁵ *INTOSAI* audito standartų įgyvendinimo Europoje gairės Nr. 22 Informacinių sistemų auditas. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, 1999, Vilnius.

-
- ▶ **IT** – informacinės technologijos
 - ▶ **NETSVEP** – nekilnojamojo turto sandorių viešoji elektroninė paslauga
 - ▶ **NTR** – Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registras
 - ▶ **RC IS** – elektroninę informaciją, reikalingą teisės aktuose nustatytoms funkcijoms atlikti, apdorojanti sistema, kurią sudaro VĮ Registrų centro tvarkomi valstybės registrai ir posistemės

AUDITO REZULTATAI

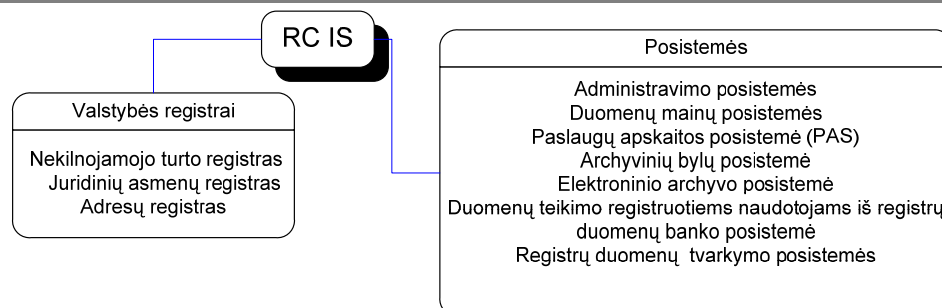
1. VĮ Registrų centro informacinių sistemų bendroji kontrolė

Valstybės įmonė Registrų centras – iš valstybės turto įsteigtas ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo. Įmonė nuosavybės teise priklauso valstybei, jai perduotą ir jos įgytą turtą valdo, naudoja ir disponuoja juo patikėjimo teise⁶.

VĮ Registrų centro savininko teises įgyvendina Teisingumo ministerija, valdymo organai – valdyba ir įmonės vadovas⁷. Registrų centro IT valdymui pagal savo kompetenciją vadovauja įmonės direktorius ir direktoriaus pavaduotojai, kuriojantys atskirų valstybės registrų funkcionavimą.

Teisingumo ministro patvirtintuose VĮ Registrų centro IS duomenų saugos nuostatuose nurodyta, kad RC IS – tai elektroninę informaciją, reikalingą teisės aktuose nustatytoms funkcijoms atlikti, apdorojanti sistema, kurią sudaro Registrų centro tvarkomi valstybės registrai ir posistemės (1 pav.). RC IS valdytojas yra Teisingumo ministerija, tvarkytojas – VĮ Registrų centras⁸.

1 pav. VĮ Registrų centro IS struktūra

Audito metu Registrų centre buvo kuriamos NETSVEP ir Juridinių asmenų registravimo elektroninė paslauga. Registrų centro teigimu, NETSVEP yra integrali (sudėtinė) NTR, o Juridinių asmenų registravimo elektroninė paslauga (JAREP) – Juridinių asmenų registro dalis.

Valstybės registrų įstatyme ir Valstybės registrų ir kadastrų steigimo, reorganizavimo ir likvidavimo taisyklėse⁹ nustatyta, kad registras pradėdamas kurti priėmus Vyriausybės nutarimą dėl registro įsteigimo, jo nuostatų patvirtinimo ir registro veiklos pradžios nustatymo, o baigiamas priėmimo ir tinkamumo eksploatuoti akto patvirtinimu iki nutarime nustatytos registro veiklos pradžios datos. Registro kūrimą organizuoja, kūrimo procesą prižiūri, vykdo ir atliktus registro

⁶ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004-12-06 įsakymu Nr. 1R-301 patvirtinti Valstybės įmonės Registrų centro įstatai, 1 p.

⁷ Ten pat, 13 p.

⁸ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007-10-04 įsakymu Nr. 1R-389 patvirtinti VĮ Registrų centro informacinės sistemos duomenų saugos nuostatai.

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-05-03 nutarimu Nr. 485 patvirtintos Valstybės registrų ir kadastrų steigimo, reorganizavimo ir likvidavimo taisyklės.

kūrimo darbus vertina vadovaujančioji registro tvarkymo įstaiga. Vadovaujančiosios registro tvarkymo įstaigos vadovas, pasirašydamas registro priėmimo eksploatuoti aktą, patvirtina, kad įdiegtos visos organizacinės, informacinių technologijų ir saugos priemonės, reikalingos registru tvarkyti pagal patvirtintus nuostatus ir kitus teisės aktus.

Valstybės kontrolė 2007 m. rekomendavo Teisingumo ministerijai imtis konkrečių priemonių, kad visų ministerijos valdymo srities pagrindinių valstybės registrų kūrimo procedūra būtų užbaigta teisės aktų nustatyta tvarka¹⁰. 2008 m. kovo 20 d. teisingumo ministras, įgyvendindamas minėtą rekomendaciją, patvirtino NTR, Adresų registro ir Juridinių asmenų registro priėmimo ir tinkamumo eksploatuoti aktus.

Tačiau Teisingumo ministerija nepatvirtino minėtų registrų veikimo schemų, kaip numatyta Valstybės registrų įstatyme¹¹ ir Valstybės registrų ir kadastrų steigimo, reorganizavimo ir likvidavimo taisyklėse¹².

Teisingumo ministerija, pažeisdama teisės aktų reikalavimus, nepatvirtino registrų veikimo schemų, kuriose nustatoma registrų vidinė organizacinė struktūra, išoriniai ryšiai, jų palaikymo priemonės.

Be šios RC IS, Registrų centre veikia ir kitos IS (pvz. Antstolių IS, Sertifikatų IS, Ydų registravimo sistema, elektroninio archyvo dokumentų sistema, *Matininkas*, *Navision*, *Raštų registravimas*, Vartotojų administravimo, ataskaitų ir kitos).

Audito metu nustatyta, kad kai kurios VĮ Registrų centre veikiančios informacinės sistemos, kurios skirtos teisės aktų nustatytoms funkcijoms (išskyrus vidaus administravimą) atlikti ir vykdo reikiamos informacijos apdorojimo procesus, nėra įsteigtos ir įteisintos teisės aktų nustatyta tvarka.

VĮ Registrų centro IS bendrosios kontrolės¹³ vertinimo tikslas – įvertinti vidaus kontrolę, apimančią visas organizacijos IS. IS bendrosios kontrolės vertinimui pasirinkti reikšmingiausi Registrų centro veiklai IS valdymo procesai, atsižvelgiant į audito metu pastebėtą riziką, susijusią su IS valdymu ir saugos užtikrinimu.

CobIT¹⁴ Planavimo ir organizavimo grupės (PO) procesai apima strategiją, taktiką ir būdus, kaip IT gali geriausiai padėti įgyvendinti pagrindinius įmonės veiklos tikslus. Įmonės strateginės

¹⁰ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2007-12-13 Valstybinio audito ataskaita Nr. VA-40-3P-16 „Valstybinių registrų administravimas“.

¹¹ Lietuvos Respublikos valstybės registrų įstatymas, 1996-08-13 Nr. I-1490 (2004-07-15 įstatymo Nr. IX-2371 redakcija).

¹² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-05-03 nutarimu Nr. 485 patvirtintos Valstybės registrų ir kadastrų steigimo, reorganizavimo ir likvidavimo taisyklės.

¹³ IS bendroji kontrolė – tai sisteminė programinė įranga ir procedūros, sukuriančios visuotinę įstaigos ar organizacijos kontrolės aplinką.

¹⁴ Tarptautinės ISACA organizacijos standartas CobIT 4.1 (*Control Objectives for Information and related Technologies*). CobIT metodika. 13–14 psl.

vizijos realizavimas turi būti planuojamas, organizuojamas ir valdomas įvairiais aspektais ir sukurta tinkama technologinė infrastruktūra.

Audito metu Registrų centre buvo atrinkti ir vertinami šie CobIT Planavimo ir organizavimo grupės procesai: IT strategijos nustatymas (PO1), valdymo tikslų ir krypčių komunikavimas (PO6), IS/IT rizikos įvertinimas ir valdymas (PO9).

CobIT aprašo Įsigijimo ir įdiegimo grupės (AI) procesus ir rekomenduoja kurie sprendimai bus įgyvendinti vykdant įmonės IT strategiją. Šie sprendimai vėliau turės būti įdiegti ir integruoti į įmonės veiklos procesus. Šios grupės procesai taip pat nurodo, kaip turi būti atliekamas esamų informacinių sistemų valdymas, įskaitant pokyčių valdymą, siekiant, kad priimti sprendimai atitiktų besikeičiančius įmonės veiklos tikslus. Audito metu buvo vertinamas Taikomosios programinės įrangos įsigijimo ir palaikymo (AI2, nagrinėtas NETSVEP projektas) bei Pokyčių valdymo (AI6) procesai.

CobIT Pateikimo ir palaikymo grupės (DS) procesai aprašo, kaip turi būti teikiamos IT paslaugos kitiems įmonės padaliniais, kaip užtikrinama informacijos sauga ir įmonės veiklos tęstinumas, tinkamas vidaus vartotojų aptarnavimas ir duomenų valdymas. Audito metu įvertinti Trečiųjų šalių paslaugų valdymo (DS2), IT veiklos tęstinumo užtikrinimo (DS4), IS saugumo užtikrinimo procesai (DS5).

CobIT Monitoringo ir vertinimo (ME) grupės procesai pabrėžia, kad nuolat turi būti vertinami visi IS procesai ir jų atitiktis vidaus kontrolės reikalavimams. Vertinimas turėtų apimti efektyvumo valdymą, vidaus kontrolės sistemos stebėjimą, atitiktį teisinio reguliavimo ir valdymo reikalavimams. Audito metu įvertinta, kaip VĮ Registrų centras vertina savo valdomus IS procesus, įvertinta šio centro IS atitiktis teisės aktų ir kitiems reikalavimams (ME3).

VĮ Registrų centro IS bendrosios kontrolės vertinimo rezultatai toliau ataskaitoje pateikiami pagal vertinti atrinktus devynis CobIT procesus.

1.1. Informacinių technologijų strategijos nustatymas

CobIT IT strategijos nustatymo procesas (PO1)¹⁵ reikalauja, kad visų IT išteklių valdymas būtų suderintas su įmonės veiklos strategija ir prioritetais. IT strateginis planas turėtų padėti įmonės savininkams ir valdybai suprasti IT teikiamas galimybes ir ribotumus, įvertinti esamos veiklos efektyvumą, nustatyti reikalavimus personalui, paaiškinti investicijų į IT poreikį. Įmonės veiklos strategija ir prioritetai turi būti atspindėti IT taktiniuose planuose, kuriuose turėtų būti nustatyti siekiami tikslai, IT veikla ir uždaviniai. Toks IS strateginis planavimas leidžia įmonei užtikrinti strateginio planavimo proceso vientisumą, užtikrina, kad bus įvertintos IT galimybės, o investicijos į IT atitiks įmonės veiklos prioritetus.

¹⁵ Tarptautinės ISACA organizacijos standartas CobIT 4.1 (*Control Objectives for Information and related Technologies*). CobIT metodika. *PO1 Define a Strategic IT Plan*.

Audito metu nustatyta, kad audituojamu laikotarpiu nebuvo parengta RC IS plėtros strategija, nors, remiantis galiojančiais teisės aktais¹⁶, tokią strategiją turi būti parengti ir patvirtinti Teisingumo ministerija.

VĮ Registrų centras nerengia atskiros IT strategijos, motyvuodamas tuo, kad visa įmonės veikla yra glaudžiai susijusi su IT, todėl bendrieji įmonės strateginiai veiklos planai natūraliai atitinka IT strateginiams planams keliamus reikalavimus.

Auditoriai analizavo bendruosius VĮ Registrų centro veiklos planus, vertindami, kiek jie atitinka IT strateginiams planams keliamus reikalavimus.

Pavyzdys

VĮ Registrų centro strateginiame veiklos plane¹⁷ numatyti vykdomos programos „Nekilnojamojo turto kadastro ir registro bei kitų registrų IS plėtra ir eksploatavimas“ uždaviniai ir priemonės, nustatyti rezultato ir produkto kriterijai. Už kriterijų įvykdymą kas ketvirtį atsiskaito direktoriaus įsakymu paskirti atsakingi asmenys¹⁸.

Auditoriai pastebėjo, kad kai kurie strateginiame veiklos plane nustatyti vertinimo kriterijai nėra tinkami uždavinių vykdymui išmatuoti (pvz., sukurta aplikacija – vnt., sistemų plėtra – proc.), o pateikiamose tarpinėse strateginio plano vykdymo ataskaitose aprašomas tik priemonių įgyvendinimo procesas, todėl neaišku ar aplikacijos yra funkcionalios, kaip ir buvo planuota.

Registrų centro strateginiai planai ne visada suderinti tarpusavyje. Pavyzdžiui, VĮ Registrų centro 2009–2013 m. strateginiame veiklos plane¹⁹ numatytos keturios naujos veiklos kryptys, kurių nebuvo 2008–2010 m. strateginiame veiklos plane. Be to, atlikus analizę pastebėta, kad kai kurios veiklos kryptys yra priskirtos kitų institucijų kompetencijai.

Pavyzdys

VĮ Registrų centro 2009–2013 m. strateginiame veiklos plane numatytos priemonės:

- Teisės aktų registro plėtra ir eksploatavimas – ta pati veiklos kryptis su detalesnėmis priemonėmis nurodyta ir Registrų infrastruktūros, techninių ir programinių priemonių kūrimo ir plėtros plane²⁰ kuris buvo suderintas su Informacinės visuomenės plėtros komitetu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Neaišku kokių pagrindų šios priemonės įtrauktos į VĮ Registrų centro veiklos planus, jei atsakomybė už registro tvarkymą teisės aktais priskirta Teisingumo ministerijai (registro vadovaujanti tvarkymo įstaiga) ir VĮ Teisinės informacijos centrui (tvarkymo įstaiga)²¹.
- Projekto „Civilinės būklės aktų registravimo elektroninė paslauga“ įgyvendinimas – veiklos kryptis nurodyta tik 2009–2013 m. VĮ Registrų centro strateginiame veiklos plane. Neaišku kokių pagrindų ši kryptis įtraukta į įmonės planus, nes pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą civilinės būklės aktų registravimo funkcija priskirta civilinės metrikacijos įstaigoms²².

¹⁶ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007-10-04 įsakymu Nr. 1R-389 patvirtinti VĮ Registrų centro informacinės sistemos duomenų saugos nuostatai, 7.6 p.

¹⁷ VĮ Registrų centro direktoriaus 2008-03-27 įsakymu Nr. v-68 patvirtintas VĮ Registrų centro 2008–2010 metų strateginis veiklos planas.

¹⁸ VĮ Registrų centro direktoriaus 2008-03-28 įsakymas Nr. v-70 „Dėl darbuotojų, atsakingų už valstybės įmonės Registrų centro 2008 metų vykdomos programos „Nekilnojamojo turto kadastro ir registro bei kitų registrų informacinių sistemų plėtra ir eksploatavimas“ įgyvendinimą, paskyrimo ir programų įgyvendinimo ataskaitų pateikimo tvarkos“.

¹⁹ VĮ Registrų centro direktoriaus 2008-09-25 patvirtintas VĮ Registrų centro 2009–2013 metų strateginis veiklos planas.

²⁰ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008-10-23 įsakymu Nr. 1R-40 patvirtintas Registrų, kurių vadovaujanti tvarkymo įstaiga yra Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, infrastruktūros, techninių ir programinių priemonių kūrimo ir plėtros planas.

²¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000-04-10 nutarimu Nr. 405 patvirtinti Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų registro nuostatai.

²² Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis KODEKSAS, 2000-07-18 Nr. VIII-1864, 5 skirsnis, 2.19 str. 1 p.

CobIT rekomenduoja²³, kad IT strateginiai planai turėtų apimti investicijų veiklos biudžetą, finansavimo šaltinius, įsigijimo strategiją.

VĮ Registrų centro strateginis veiklos planas neapima investicijų į IT, IT finansavimo šaltinių ir įsigijimo reikalavimų, nėra pakankamai išsamus, metinius pirmaeilių darbų planus IT srityje sunku susieti su veiklai keliamais reikalavimais. Todėl yra rizika, kad IT iniciatyvos ir investicijos gali būti netikslingos ir neatitikti įmonės veiklos prioritetų.

Auditoriai pastebėjo, kad Metiniuose pirmaeilių darbų planuose²⁴ nustatytos veiklos kryptys nesutampa su įmonės strateginio veiklos plano tikslais. Strateginio planavimo organizavimo procesas turi trūkumų, kai kurios priemonės formuluojamos kaip įmonės struktūrinių padalinių funkcijos.

Pavyzdys

Peržiūrėjus VĮ Registrų centro 2009 m. pirmaeilių darbų planą, nustatyta, kad kai kurios numatytos priemonės neatitinka strateginiame plane numatytų veiklos krypčių, o kai kurioms veiklos kryptims nėra numatyta nė viena priemonė:

- „Naujų elektroninių nuotolinių paslaugų privatiems ir juridiniams asmenims kūrimas ir diegimas“: neaišku, kuriai strateginei veiklos krypčiai priskiriama ir ar tai susiję su Registrų centrui priskirtomis funkcijomis.
- „Bendradarbiaujant su Lietuvos notarų rūmais įgyvendinti NETSVEP“: strateginiame plane nėra tokios veiklos krypties, darbas perkeltas iš 2008 m. pirmaeilių darbų planų.
- „Kvalifikuotų skaitmeninių sertifikatų centro teikiamų paslaugų plėtra“: nėra strateginiuose planuose, tačiau funkcija nurodyta VĮ Registrų centro įstatuose²⁵.

CobIT rekomenduoja IT taktiniuose planuose nurodyti vykdomų priemonių vertinimo kriterijus, nustatyti atsiskaitymo už šių planų vykdymą tvarką. Siekiant patobulinti VĮ Registrų centro vykdomą IS strateginio planavimo procesą, reikėtų parengti išsamesnius metinius pirmaeilių darbų planus, nurodant tikslus vykdomų priemonių vertinimo kriterijus. Detalūs pirmaeilių darbų planai padėtų užtikrinti, kad planuoti tikslai būtų pasiekti, kad būtų išnaudotos IT teikiamos galimybės, o investicijos į IT plėtrą teiktų planuotą naudą.

VĮ Registrų centre kontrolė sudarant ir vykdant strateginius planus nėra pakankama, strateginio planavimo procesas nėra reglamentuotas, nenustatytas sudaromų strateginių planavimo dokumentų tarpusavio ryšys ir metinių planų vykdymo kontrolės mechanizmas.

Įmonės strateginiuose planuose numatyta kitų institucijų kompetencijai priskirtina veikla, metiniuose planuose nenustatyti objektyvūs ir konkretūs vykdomų priemonių rodikliai. Teisingumo ministerija netvirtino strateginių RC IS plėtros planų, kaip numatyta RC IS duomenų saugos nuostatuose.

²³ Tarptautinės ISACA organizacijos standartas CobIT 4.1 (*Control Objectives for Information and related Technologies*).

²⁴ VĮ Registrų centro 2008-02-01 raštas Nr. (1.14./1050)s-763 ir Registrų centro direktoriaus pirmojo pavaduotojo patvirtintas Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir pavaldžių įstaigų 2009 m. pirmaeilių darbų planas.

²⁵ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004-12-06 įsakymu Nr. 1R-301 patvirtinti Valstybės įmonės Registrų centro įstatatai, 9.13 p.

1.2. Informacinių sistemų rizikos vertinimas ir valdymas

CobIT rekomenduoja²⁶, kad įmonėje turi būti susitarta dėl bendrų rizikos valdymo principų, kurie apimtų priimtino IT rizikos lygio nustatymą, rizikos ir likutinės rizikos sumažinimo strategiją. Įmonė turėtų nustatyti, analizuoti ir įvertinti bet kokią galimą poveikį įmonės tikslams, kurių galėtų sukelti neplanuotas įvykis. Rizikos įvertinimo rezultatas turi būti aiškus įmonės vadovybei ir pateikiamas finansine išraiška, kad būtų galima parinkti optimalias rizikos mažinimo priemones.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007 m. spalio 4 d. įsakymu patvirtintuose VĮ Registrų centro informacinės sistemos duomenų saugos nuostatuose nurodoma, kad įmonės saugos įgaliotinis kasmet organizuotų visų IS rizikos įvertinimą²⁷ ir parengtų rizikos įvertinimo ataskaitą. Nors 2007 m. teisingumo ministras paskyrė²⁸ VĮ Registrų centro IS saugos įgaliotinį, tačiau toks vertinimas įmonėje nebuvo atliktas. Už rizikos proceso valdymą įmonėje nuo 2008 m. gruodžio 30 d. atsakingas ir Informacinių komunikacijų skyriaus Duomenų saugos grupės vedėjas²⁹.

Neatlikus informacinių sistemų rizikos vertinimo, nebus nustatyti svarbiausi rizikos veiksniai, galintys turėti įtakos informacijos saugai, nebus numatytas techninių, administracinių ir kitų išteklių poreikis rizikos valdymo priemonėms įgyvendinti.

CobIT rekomenduoja nustatyti ir dokumentuoti bendrus rizikos valdymo principus. VĮ Registrų centre nebuvo nustatytos IT rizikos ir kontrolės sistemos taikymo sritys ir nepatvirtinta ilgalaikė IT rizikos vertinimo metodika.

Pavyzdys

2007 m. atliekant rizikos analizę buvo vadovaujama informacijos apsaugos rizikos analizės ir valdymo metodika CRAMM³⁰. Audito metu įmonėje buvo atlikta rizikos veiksmų analizė naudojantis MSAT vertinimo priemone, o 2010 m. planuojama vadovautis LST ISO/IEC 27005 rizikos įvertinimo standartu.

Kadangi atliekant rizikos vertinimą naudojamos vis naujos vertinimo metodikos ir priemonės, rizikos vertinimo ataskaitose pateiktas rizikos lygis yra nustatytas naudojant skirtingus matavimo vienetus, remiantis skirtingais informacinių vertybių vertinimo kriterijais, todėl sunku palyginti gaunamus rezultatus. Taigi gali būti, kad rizikos valdymo pokyčiai įmonėje nebus nustatyti, o jų valdymas taps sudėtingesnis.

VĮ Registrų centre 2007 m. atlikus rizikos analizę nebuvo parengtas nustatytos rizikos

²⁶ Tarptautinės ISACA organizacijos standartas CobIT 4.1 (*Control Objectives for Information and related Technologies*). CobIT metodika. *PO9 Assess and Manage IT Risks*.

²⁷ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007-10-04 įsakymu Nr. 1R-389 patvirtinti VĮ Registrų centro informacinės sistemos duomenų saugos nuostatai, 9.5, 9.7 p.

²⁸ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007-10-04 įsakymas Nr. 1R-389 „Dėl VĮ Registrų centro informacinės sistemos duomenų saugos nuostatų patvirtinimo, saugos įgaliotinio ir saugos politiką įgyvendinančių dokumentų rengėjų“, 2.1 p.

²⁹ VĮ Registrų centro direktoriaus 2008-12-30 įsakymu Nr. p-524 patvirtinti Informacinių komunikacijų skyriaus duomenų saugos grupės vedėjo pareiginiai nuostatai, 2.5, 2.13 p.

³⁰ VĮ Registrų centro informacijos apsaugos rizikos analizė parengta UAB „CompServis“, 2007 m.

valdymo ir šalinimo planas. 2009 m. atlikus informacijos apsaugos rizikos analizę³¹ išvadose buvo pateiktos tos pačios rekomendacijos, kurios buvo pateiktos dar 2007 m. Už 2007 m. atliktą rizikos analizę buvo sumokėta 88 500 Lt³².

Audito metu (2009 m. rugsėjo 16 d.) VĮ Registrų centre sudaryta darbo grupė, kuri iki 2009 m. gruodžio 31 d. turėtų atlikti RC IS veiklos rizikos vertinimą, parengti ataskaitą ir rizikos valdymo ir trūkumų šalinimo planą³³.

VĮ Registrų centras neparengė 2007 m. nustatytos rizikos valdymo ir trūkumų šalinimo plano. Todėl nebuvo sumažinta galima įmonės IS rizika. Tinkamai nepanaudojus atliekant rizikos analizę gautų duomenų, už rizikos vertinimo paslaugas sumokėta 88 500 Lt suma buvo panaudota nepakankamai efektyviai.

1.3. Informacinių sistemų pokyčių valdymas

CobIT rekomenduoja visiems IS pokyčiams, įskaitant sistemos avarinių gedimų šalinimą ar klaidų taisymą, taikyti formalizuoto valdymo principą³⁴. Šie pokyčiai (procedūros, procesai, sistemos ir paslaugų parametrai) turi būti protokoluojami, įvertinami, gaunamas IS savininko leidimas juos įdiegti. Įdiegus IS pokyčius, rekomenduojama analizuoti, ar pasiektas planuotas rezultatas. Tinkamai vykdomi IS pokyčių diegimo ir valdymo procesai mažina galimą eksploatuojamos IS vientisumo ir stabilumo pažeidimo riziką.

Teisingumo ministerija nepatvirtino RC IS pokyčių valdymo tvarkos, nors to reikalauja RC IS duomenų saugos nuostatai ir juose minimi RC IS taikytini teisės aktai³⁵ (2 priedas).

Nesant patvirtintos RC IS pokyčių vykdymo tvarkos, IS pokyčiai nesuskirstyti į kategorijas, nenustatytas IS pokyčių įtakos ir prioritetų vertinimo procesas, todėl yra rizika, kad neužtikrinamas efektyvus ir spartus IS funkcijų pokyčių valdymo planavimas. Nėra nustatyta, kad asmuo, inicijuojantis pokytį, negali pats, be IS valdytojo raštiško leidimo, šio pokyčio rezultato įdiegti. Taip pat nėra nustatytos atsakomybės už padarytas klaidas, atsiradusias diegiant IS pokyčius.

Nėra užtikrintas pokyčių vykdymo nuoseklumas, pokyčio užsakovai ne visada turi galimybę matyti reikiamą pokyčių diegimo proceso būklę, todėl yra rizika, kad įvykdytas pokytis neatitiks užsakovo lūkesčių.

Audituojamu laikotarpiu Registrų centre pokyčiai buvo valdomi intuityviai: kai kurių IS pokyčių vykdymas buvo aptariamasis pasitarimuose, kartais informant direktoriaus įsakymais, tačiau

³¹ VĮ Registrų centro direktoriaus 2009-07-07 įsakymas Nr. v-163 „Dėl valstybės įmonės Registrų centro informacijos apsaugos rizikos analizės ataskaitos patvirtinimo“.

³² UAB „CompServis“ ir VĮ Registrų centro 2007-04-18 paslaugų teikimo sutartis Nr. CS2007-42723.

³³ VĮ Registrų centro direktoriaus 2009-09-16 įsakymas Nr. v-226 „Dėl valstybės įmonės Registrų centro informacinės sistemos vertybių audito ir veiklos rizikos vertinimo atlikimo“.

³⁴ Tarptautinės ISACA organizacijos standartas CobIT 4.1 (*Control Objectives for Information and related Technologies*). CobIT metodika. *AI6 Manage Changes*.

³⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti „Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai“, 33 p.

bendra pokyčių būklė nebuvo analizuojama. Audito metu VĮ Registrų centre buvo kuriamas centralizuotas RC IS eksploatacijos žurnalas, o esantys posistemių žurnalai buvo nevienodai parengti, ir dalis reikiamų duomenų neprieinami atsakingiems darbuotojams.

Pažymėtina, kad, nors valdomi intuityviai, tačiau VĮ Registrų centro pokyčių valdymo procesai atitinka daugelį gerosios praktikos rekomendacijų (naudojamas versijų kontrolės mechanizmas, nustatyti vaidmenys ir atsakomybės).

Audito metu buvo pradėta rengti ITIL³⁶ pagrįsta pokyčių valdymo tvarka.

Teisingumo ministerija nėra patvirtinusi pokyčių valdymo tvarkos, todėl išlieka rizika, kad gali būti neatliekamas pokyčių valdymo proceso stebėjimas, sistemos konfigūracijos dokumentai gali neatspindėti esamos sistemos konfigūracijos, gali kilti sistemingo veiklos tęstinumo problemų. Esant tokiai situacijai, informacinės sistemos pokyčių valdymas tampa vis labiau priklausomas nuo už jį atsakingų asmenų.

1.4. Teikiamų ir gaunamų IT paslaugų valdymas

CobIT rekomenduoja, kad gaunamos paslaugos turi atitikti įmonės poreikius, o šis procesas turi būti tinkamai valdomas. Efektyvus gaunamų IT paslaugų valdymas, pastovus sutartinių įsipareigojimų vykdymo stebėjimas sumažins riziką, kad įmonės veikla nukentės dėl netinkamos paslaugų teikėjų veiklos. Turi būti aiškiai nustatytos šalių teisės ir pareigos, teikiamų ir gaunamų paslaugų apimtis ir kokybė.

VĮ Registrų centro teikiamų paslaugų apimtis yra didelė: įmonės duomenimis³⁷, 2007 m. aptarnauta 1 mln. klientų ir gauta daugiau kaip 2,5 mln. užsakymų. Registrų centras ne tik teikia paslaugas, bet ir pats gauna IT paslaugas.

Audito metu buvo išanalizuota VĮ Registrų centro tvarkomų Nekilnojamojo turto, Juridinių asmenų ir Adresų registrų sąveika su kitomis valstybės IS ir registrais, patikrinta, kaip apibrėžti šalių vaidmenys ir nustatyta atsakomybė, kaip prižiūrima, ar laikomasi sutartinių įsipareigojimų. Buvo vertinamos 2008 m. sudarytos sutartys su IT paslaugų teikėjais, peržiūrėtos galiojančios sutartys dėl tvarkomų registrų duomenų teikimo.

Registrų centro Rinkodaros ir sutarčių skyrius registruoja ir saugo šio centro sudaromų duomenų teikimo sutarčių ir jų priedų originalus, tvarko jų apskaitą atskiruose sutarčių apskaitos žurnaluose³⁸. Patikrinę šiuos žurnalus auditoriai pastebėjo, kad ne visos duomenų teikimo sutartys į juos buvo įtrauktos.

³⁶ ITIL (*Information Technology Infrastructure Library*) – IT paslaugų valdymo gairės, orientuotos į darbo optimizavimą bei kokybės užtikrinimą IT paslaugas teikiančiose struktūrose.

³⁷ VĮ Registrų centro 2007 m. veiklos ataskaita.

³⁸ VĮ Registrų centro direktoriaus 2006-09-15 įsakymu Nr. v-178 patvirtintos Paslaugų teikimo sutarčių sudarymo, jų registravimo ir sutarčių vykdymo priežiūros taisyklės, 32 p.

Pavyzdys

Adresų registro duomenų teikimo sutarčių sąrašė nebuvo sutarties su Informacinės visuomenės plėtros komitetu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, nors sutartis su šiomis įstaigomis buvo sudarytos³⁹. Auditoriams pateiktame Nekilnojamojo turto registro duomenų teikimo sutarčių sąrašė nebuvo sutarties su Gyventojų registro tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, nors tokia sutartis buvo sudaryta⁴⁰.

Duomenų teikimo sutarčių sąrašuose nėra kai kurių sutarčių, todėl kyla grėsmė, kad VĮ Registrų centras gali laiku nepranešti duomenų gavėjams apie duomenų teikimo sąlygų pasikeitimus, o sutartys nebus atnaujintos.

Vidaus reikalų ministerija nustatė ir rekomendavo Saugaus elektroninės informacijos teikimo sutarties pavyzdinę formą⁴¹. Auditoriai, išanalizavę VĮ Registrų centro tvarkomų registrų duomenų teikimo sutartis nustatė, kad kai kurios šios sutartys sudarytos neatsižvelgiant į šias rekomendacijas.

Pavyzdys

Kai kuriose duomenų teikimo sutartyse:

- nenurodyta VĮ Registrų centro atsakomybė už teikiamos informacijos teisingumą, išsamumą, vientisumą, konfidencialumą ir saugą tol, kol ši informacija pasieks duomenų gavėją, arba atsakomybė nepakankamai apibrėžta;
- nekalbama apie teikiamos elektroninės informacijos pakeitimus ir patikslinimus. Saugaus elektroninės informacijos teikimo sutarties pavyzdinėse formose siūloma įrašyti punktą „Teikiamos elektroninės informacijos pakeitimai, patikslinimai“. Rekomenduojama nurodyti, kad duomenų teikėjas (Registrų centras) įsipareigoja raštu pranešti duomenų gavėjui apie bet kokį pagal sutartį suteiktos elektroninės informacijos pasikeitimą, įvykusį dėl jo kaltės ar dėl elektroninės informacijos netikslumų šaltinyje;
- nenurodyta kas turi būti daroma su informacija pasibaigus duomenų teikimo sutarties galiojimui, ją nutraukus arba informacijos gavėjui netekus teisės tvarkyti gaunamą informaciją;
- nepakankamai aprašytos elektroninės informacijos konfidencialumo užtikrinimo priemonės, nenurodoma, kuo vadovaudamiesi duomenų teikėjas ir gavėjas užtikrina elektroninės informacijos saugą.

VĮ Registrų centro tvarkomų registrų duomenų teikimo sutartys turėtų būti tobulinamos, atsižvelgiant į Saugaus elektroninės informacijos teikimo sutarties pavyzdinę formą.

1.5. Nepertraukiamo paslaugų teikimo užtikrinimas

CobIT nurodo, kad siekiant užtikrinti nepertraukiamą paslaugų teikimą, būtina kurti, palaikyti ir tikrinti IT tęstinumo planus, naudoti kitose vietose esančias duomenų saugyklas ir periodiškai rengti veiklos tęstinumo mokymus. Efektyviai valdomas nepertraukiamo paslaugų teikimo procesas sumažina IT funkcionavimo nutrūkimo tikimybę, taip pat ir galimą poveikį

³⁹ VĮ Registrų centro ir Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-07-03 Lietuvos Respublikos adresų registro duomenų teikimo sutartis Nr. ADR-022/08; VĮ Registrų centro ir Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos 2006-03-06 Lietuvos Respublikos adresų registro duomenų teikimo sutartis Nr. ADR-36/2006-/060306-86PA/490.

⁴⁰ VĮ Registrų centro ir Gyventojų registro tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2008-03-20 Nekilnojamojo turto registro duomenų teikimo internetu sutartis Nr. DT-NTR-1564/05.

⁴¹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-06-29 įsakymu Nr. 1V-241 patvirtinta Saugaus elektroninės informacijos teikimo sutarties pavyzdinė forma.

pagrindinėms veiklos funkcijoms ir procesams.⁴² CobIT rekomenduoja, kad veiklos testavimo planas ir jo turinys turi būti žinomas tik tiems, kam tai yra būtina. Rekomenduojama sudaryti veiklos testavimo plano paskirstymo sąrašą, nurodant, kas jį ir kokia forma (elektronine ar popierine) turi saugoti.

Nors, vadovaujantis bendrais elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimais⁴³ bei valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techniniais saugos reikalavimais⁴⁴, VĮ Registrų centre suformuota tinkama veiklos testavimo užtikrinimo organizacinė struktūra, tačiau Teisingumo ministerijos patvirtinto RC IS veiklos testavimo plano⁴⁵ turinys ir struktūra neatitinka teisės aktų reikalavimų (2 priedas), pavyzdžiui:

- neparengti detalūs veiklos atkūrimo ir tinklo įrengimo planai, nenurodytos pagrindinės veiklos funkcijos, nenustatyti kritiniai (svarbiausi) veiklos procesai;
- numatyti veiklos atkūrimo laikotarpiai neatitinka reikalavimų, taikomų pirmos kategorijos valstybės IS⁴⁶;
- nenustatyti RC IS funkcijų prioritetai⁴⁷.

VĮ Registrų centre veiklos testavimo planas prieinamas visiems IS naudotojams, todėl jame esanti informacija gali būti išplatinta.

Audituojamu laikotarpiu Registrų centro IS veiklos testavimo planas nebuvo peržiūrėtas ir atnaujintas, nors tai numato galiojantys teisės aktai⁴⁸. Plane neįvertinti IS veiklos testavimui užtikrinti reikalingi išteklių, todėl, įvykus esminiams organizaciniams, sisteminiams ar kitiems pokyčiams, planas gali būti netinkamas veiklai atkurti.

VĮ Registrų centre audito metu (2009 m. rugsėjo 16 d.) sudaryta darbo grupė, kuri iki 2009 m. gruodžio 31 d. turėtų identifikuoti kritinius veiklos procesus ir nustatyti ryšius su vertybių grupėmis⁴⁹.

Veiklos testavimo plano turinys ir struktūra neatitinka teisės aktų reikalavimų. Yra rizika, kad taikomos veiklos atstatymo priemonės ir pasiekti rezultatai neatitiks įmonės

⁴² Tarptautinės ISACA organizacijos standartas CobIT 4.1 (*Control Objectives for Information and related Technologies*). CobIT metodika. *DS4 Ensure Continuous Service*.

⁴³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti „Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai“.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008-10-27 įsakymu Nr. 1V-384 patvirtinti „Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techniniai saugos reikalavimai“.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008-03-21 įsakymu Nr. 1R-127 patvirtintas VĮ Registrų centro informacinės sistemos veiklos testavimo valdymo planas.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008-10-27 įsakymu Nr. 1V-384 patvirtinti „Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techniniai saugos reikalavimai“, 3.8 p.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti „Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai“, 11.2.2 p.

⁴⁸ Ten pat, 26 p.

⁴⁹ VĮ Registrų centro direktoriaus 2009-09-16 įsakymas Nr. v-226 „Dėl valstybės įmonės Registrų centro informacinės sistemos vertybių audito ir veiklos rizikos vertinimo atlikimo“

veiklai keliamų reikalavimų, o atsitikus nenumatytam įvykiui, valstybės registrų duomenys ir kita svarbi informacija bus nepasiekiami, taip pat sutriks ir kitų susijusių registrų ir informacinių sistemų funkcionavimas.

1.6. Informacinių sistemų saugos užtikrinimas

CobIT nurodo, kad informacijos vientisumą ir IT saugą įmonėje nustato IS saugos užtikrinimo procesas, kuris apibrėžia IS naudotojų vaidmenis ir priskiria atsakomybę už IT saugą, IT saugos politikos ir procedūrų vykdymą. Įmonėje turi būti atliekami testai dėl saugos užtikrinimo priemonių skaičiaus ir veiksmingumo bei saugos būklės stebėseną. Tinkamai valdomas IS saugos užtikrinimo procesas garantuoja ne tik IT apsaugą, bet ir sumažina galimų IT saugos incidentų poveikį pagrindinei įmonės veiklai.

Lietuvos Respublikos teisės aktuose reikalaujama turėti pagal Vidaus reikalų ministerijos tvirtinamas Saugos dokumentų turinio gaires parengtus ir su Vidaus reikalų ministerija suderintus ir patvirtintus šiuos saugos dokumentus:

- Informacinės sistemos duomenų saugos nuostatus;
- Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės;
- Informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planą;
- Informacinės sistemos naudotojų administravimo taisyklės⁵⁰.

Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės, Informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planas ir Informacinės sistemos naudotojų administravimo taisyklės teisės aktuose apibrėžiami kaip saugos politiką įgyvendinantys dokumentai⁵¹.

VĮ Registrų centras, užtikrindamas RC IS saugą, vadovaujasi Teisingumo ministerijos patvirtintais IS duomenų saugos nuostatais⁵² ir saugos politiką įgyvendinančiais dokumentais⁵³.

Auditoriai analizavo Registrų centro IS duomenų saugos nuostatus ir IT saugos politiką įgyvendinančius dokumentus, taip pat VĮ Registrų centro asmens duomenų tvarkymo procedūrų atitiktį Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymui.

IS duomenų saugos nuostatai

Teisės aktuose nurodyta, kad Informacinės sistemos duomenų saugos nuostatuose turi būti nustatyti IS naudotojų supažindinimo su saugos dokumentais principai⁵⁴. RC IS duomenų saugos

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti „Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai“, 6 p.

⁵¹ Ten pat, 7 p.

⁵² Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007-10-04 įsakymu Nr. 1R-389 patvirtinti VĮ Registrų centro informacinės sistemos duomenų saugos nuostatai.

⁵³ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008-03-21 įsakymu Nr. 1R-127 patvirtintos VĮ Registrų centro informacinės sistemos saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės, VĮ Registrų centro informacinės sistemos naudotojų administravimo taisyklės ir VĮ Registrų centro informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planas.

nuostatuose⁵⁵ yra numatytas reikalavimas pasirašytinai supažindinti IS naudotojus su saugos reikalavimais ir pasirašyti konfidencialumo sutartis⁵⁶.

Auditoriai nustatė, kad RC IS naudotojų pasirašomuose pasižadėjimuose saugoti NTR paslaptį neįvardyti saugos dokumentai ir atsakomybė už jų nuostatų pažeidimus, nors to reikalauja teisės aktai⁵⁷ (2 priedas). Audito metu nustatyta, kad IS naudotojai nėra patvirtinę savo parašu, kad susipažino su IT saugos politika, kad jos laikosi.

Nors VĮ Registrų centras numato visą IT saugos politiką skelbti įmonės intranete, audito metu ši informacija nebuvo paskelbta.

VĮ Registrų centro direktoriaus įsakymu 2009 m. birželio 10 d. pakeista pasižadėjimo saugoti Registrų centro tvarkomų asmens ir kitų duomenų paslaptį, laikytis duomenų saugos reikalavimų forma⁵⁸.

VĮ Registrų centre IS naudotojai pasirašytinai nebuvo supažindinami su IT tvarkos aprašais, todėl, auditorių nuomone, RC IS naudotojai galėjo netinkamai suprasti įmonės vykdomą IT saugos politiką, nežinoti taikytinų saugos priemonių.

IS informacinių technologijų saugos atitikties vertinimas. IS veiklos tęstinumo valdymo planai

Teisės aktuose numatyta⁵⁹, kad užtikrinant I kategorijos IS elektroninės informacijos saugą, ne rečiau kaip kartą per metus turi būti atliekamas IS informacinių technologijų saugos atitikties vertinimas. Vidaus reikalų ministerija 2007 m. atliko VĮ Registrų centro tvarkomų registrų atitikties LST ISO/IEC 17799 standartui vertinimą ir pateikė išvadą⁶⁰, kuriose nurodyti 24 trūkumai.

Įmonė parengė Pagrindinių registrų atitikties standarto LST ISO/IEC 17799:2005 reikalavimams trūkumų šalinimo planą⁶¹, plano vykdymo priežiūrą pavedant duomenų saugos įgaliotiniui. Audituojamu laikotarpiu iš nustatytų 24 trūkumų buvo pašalinta 14, nuspręsta nešalinti dviejų trūkumų, kitų aštuonių trūkumų šalinimo priemonės dar įgyvendinamos. Auditorių nuomone, visi Vidaus reikalų ministerijos atlikto vertinimo išvadose nurodyti trūkumai turėtų būti pašalinti.

VĮ Registrų centre IS informacinių technologijų saugos atitikties vertinimas 2008 m. ir 2009 m. (iki audito pabaigos) nebuvo atliktas.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti „Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai“, 9.5 p.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007-10-04 įsakymu Nr. 1R-389 patvirtinti VĮ Registrų centro informacinės sistemos duomenų saugos nuostatai, 34 p.

⁵⁶ Ten pat, 4.16 p.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-05-08 įsakymu Nr. 1V-172 patvirtintos Saugos dokumentų turinio gairės 3.5 p.

⁵⁸ VĮ Registrų centro direktoriaus 2009-06-10 įsakymas Nr. v-129 „Dėl duomenų paslapties saugojimo ir duomenų saugos laikymosi pasižadėjimo“.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008-10-27 įsakymu Nr. 1V-384 patvirtinti „Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techniniai saugos reikalavimai“, 5.2 p.

⁶⁰ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Valstybės registrų atitikimo LST ISO 17799 standartui ataskaita, 2007 m.

⁶¹ VĮ Registrų centro 2007-10-06 rašte Nr. (1.7./1021) s-7527 pateiktas Pagrindinių registrų atitikties standartui LST ISO/IEC 17799:2005 reikalavimų trūkumų šalinimo planas.

VĮ Registrų centre 2008 m. neatliktas informacinės sistemos informacinių technologijų saugos atitikties vertinimas ir nepašalinta dalis 2007 m. atlikto tokio vertinimo užfiksuotų trūkumų, todėl neužtikrinama RC IS apdorojamos elektroninės informacijos sauga pagal įmonėje patvirtintus saugumo reikalavimus ir atitiktį LST ISO 17799 standartui.

Teisės aktai įpareigoja saugos incidentų, įvykusių IS, tyrimo tvarką nustatyti IS veiklos tęstinumo valdymo plane⁶². Teisingumo ministerija, tvirtindama VĮ Registrų centro saugos politiką įgyvendinančius dokumentus⁶³, nenustatė RC IS incidentų tyrimo tvarkos. Audituojamu laikotarpiu sprendimus dėl incidentų valdymo priiminėjo administratoriai ir Duomenų saugos grupės vedėjas, o tyrimo eiga nebuvo dokumentuojama.

Kai nėra nustatytos informacijos saugos incidentų tyrimo tvarkos, nepakankamai užtikrinamas saugos incidentų valdymas. Kai kurios IS incidentų valdymo sritys nėra reglamentuotos, todėl atsakomybė už incidentų valdymo kokybę priklauso tik nuo VĮ Registrų centro darbuotojų įgūdžių, kompetencijos ir kitų subjektyvių veiksnių.

IS naudotojų administravimo taisyklės

Teisės aktai nustato reikalavimus Informacinės sistemos naudotojų administravimo taisyklių turiniui⁶⁴. VĮ Registrų centro IS naudotojų administravimo taisyklės patvirtintos teisingumo ministro įsakymu⁶⁵.

Audito metu nustatyta, kad šios taisyklės neatitinka teisės aktų⁶⁶ reikalavimų (2 priedas). Pastebėta, kad nustatant vartotojų vaidmenis Paslaugų administravimo sistemoje⁶⁷, buvo reikalaujama pateikti vartotojų su asmens kodais sąrašus, taip identifikuojant vartotojus. Toks reikalavimas prieštarauja Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymui.

VĮ Registrų centre taikomos saugos užtikrinimo priemonės turi trūkumų: vartotojo prieigos apsaugos priemonės (naudojami slaptažodžiai) neatitinka elektroninės informacijos techninės saugos reikalavimų, reguliariai nevykdoma vartotojų prieigos teisių peržiūra, todėl neužtikrintas rekomenduojamas informacijos saugumo lygis.

⁶² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti „Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai“, 29 p.

⁶³ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008-03-21 įsakymu Nr. 1R-127 patvirtintos VĮ Registrų centro informacinės sistemos saugos elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės, VĮ Registrų centro informacinės sistemos naudotojų administravimo taisyklės ir VĮ Registrų centro informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planas.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti „Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai“, 12 p.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008-03-21 įsakymu Nr. 1R-127 patvirtintos VĮ Registrų centro informacinės sistemos naudotojų administravimo taisyklės.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008-10-27 įsakymu Nr. 1V-384 patvirtinti „Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techniniai saugos reikalavimai“, 3.5, 4.19, 5.23 p.

⁶⁷ VĮ Registrų centro direktoriaus 2007-11-20 įsakymas Nr. v-254 „Dėl PAS sistemos įgyvendinimo“.

Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės

Teisės aktai numato, kad Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse turi būti pateikiamas IS esančios informacijos kategorijų sąrašas ir kiekvienai kategorijai priskirtini duomenys⁶⁸. Teisingumo ministro patvirtintose VĮ Registrų centro Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse toks sąrašas nėra pateikiamas.

Vidaus reikalų ministerijos parengtoje Valstybės registrų atitikimo LST ISO/IEC 17799 standartui ataskaitoje⁶⁹ nurodyta, kad VĮ Registrų centre įmonės duomenys neklasifikuojami, nėra tvarkos, nustatančios, kaip turi būti vykdomas informacijos, saugomos registruose (popierine ir elektronine forma) klasifikavimas, žymėjimas, saugojimas, perdavimas, naikinimas ar keitimas.

VĮ Registrų centras, klasifikuodamas informaciją, galėtų naudotis 2007 m. atliktos rizikos analizės duomenimis (nustatyti devyni duomenų vertybių tipai).

Audito metu (2009 m. rugsėjo 16 d.) VĮ Registrų centre sudaryta darbo grupė, kuri iki metų pabaigos turėtų parengti RC IS tvarkomų duomenų klasifikavimo metodiką ir klasifikatorių⁷⁰.

VĮ Registrų centre neparengta informacijos klasifikavimo ir apdorojimo tvarka, tvarkomi duomenys neskirstomi į kategorijas. Todėl yra rizika, kad taikomos perteklinės saugos priemonės ne itin svarbios informacijos apsaugai.

Asmens duomenų sauga

Nekilnojamojo turto ir Juridinių asmenų registruose tvarkomų asmens duomenų apsaugos reikalavimus nustato Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas⁷¹. Teisingumo ministerija, kaip asmens duomenų valdytoja, taikomas šių duomenų apsaugos priemonės turi išdėstyti rašytinės formos dokumente.

Audito metu nustatyta, kad VĮ Registrų centre nepatvirtintos asmens duomenų apsaugos taisyklės. VĮ Registrų centro IS asmens duomenų saugos užtikrinimo proceso neatitiktys teisės aktų reikalavimams pateiktos 2 priede.

VĮ Registrų centre neįvardytos taikomos asmens duomenų apsaugos priemonės, todėl yra rizika, kad tvarkomi asmens duomenys nepakankamai apsaugoti nuo atsitiktinio ar neteisėto sunaikinimo, pakeitimo, atskleidimo, taip pat nuo bet kokio kito neteisėto tvarkymo ar galimo konfidencialios informacijos atskleidimo.

VĮ Registrų centro direktoriaus įsakymu 2009 m. birželio 10 d. pakeista pasižadėjimo saugoti VĮ Registrų centro tvarkomų asmens ir kitų duomenų paslaptį, laikytis duomenų saugos

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti „Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai“, 10.1 p.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Valstybės registrų atitikimo LST ISO 17799 standartui ataskaita, 2007 m.

⁷⁰ VĮ Registrų centro direktoriaus 2009-09-16 įsakymas Nr. v-226 „Dėl valstybės įmonės Registrų centro informacinės sistemos vertybių audito ir veiklos rizikos vertinimo atlikimo“

⁷¹ Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas, 1996-06-11 Nr. I-1374 (2008-02-01 įstatymo Nr. IX-1444 redakcija), 30 str.

reikalavimų forma⁷². Pasižadėjime numatyta atsakomybė už Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo pažeidimą ir reikalavimas susipažinti su duomenų saugą reglamentuojančiais dokumentais.

1.7. Išorės reikalavimų laikymosi užtikrinimas

CobIT rekomenduoja⁷³, kad visi IS procesai ir jų atitiktis vidaus kontrolės reikalavimams turi būti vertinami nuolat. Vertinimas turėtų apimti efektyvumo valdymą, vidaus kontrolės sistemos stebėjimą, atitiktį teisinio reguliavimo ir valdymo reikalavimams.

Teisės aktai numato⁷⁴, kad saugos dokumentai valstybės institucijoje turi būti persvarstomi (peržiūrėti) ne rečiau kaip kartą per metus, prireikus saugos dokumentai turi būti tikslinami ir derinami su Vidaus reikalų ministerija.

VĮ Registrų centre nėra nustatyto IT politikos ir procedūrų peržiūros periodiškumo. Nustatyta, kad 2008 m. spalio 27 d. patvirtinus Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techninius saugos reikalavimus⁷⁵, VĮ Registrų centro saugos politiką įgyvendinantys dokumentai nebuvo pakoreguoti ir suderinti, kad atitiktų teisės aktų reikalavimus (2 priedas). Yra rizika, kad gali būti nepastebėta ir kitų naujų teisės aktų reikalavimų ar jų pakeitimų.

Auditoriai nustatė, kad ne visada laikomasi VĮ Registrų centro tvarkomų registrų nuostatuose numatytų duomenų mainų principų, todėl gali būti neužtikrinama duomenų mainų apimtis ir teisėtas jų panaudojimas.

Pavyzdys

Registrų centro tvarkomų registrų nuostatuose nurodyta: „Duomenys ir informacija valstybės registrų (kadastrų, klasifikatorių) tvarkytojams ir IS valdytojams teikiami, jeigu jų teikimas numatytas teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintuose registrų (kadastrų, klasifikatorių) ar IS nuostatuose, kuriuose reglamentuota gaunamų duomenų ar informacijos apimtis ir naudojimas“.

Audito metu nustatyta, kad Registrų centras teikia Adresų registro duomenis Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Viešojo administravimo institucijų informacinių sistemų interoperabilumo sistemai (VAIISIS) bei numato teikti NTR duomenis, tačiau sistemos nuostatuose nurodyta, kad gaunami duomenys tik iš Juridinių asmenų registro. VAIISIS nuostatuose nenumatytas duomenų gavimas iš Adresų registro.

VĮ Registrų centro informacinių sistemų valdymas ir sauga atitinka teisės aktų reikalavimus ir rekomendacijas, išskyrus audito ataskaitoje ir 2 priede nurodytus pastebėjimus. VĮ Registrų centre nenustatytas IT reglamentuojančių teisės aktų peržiūros bei vidaus teisės aktų atnaujinimo periodiškumas.

⁷² VĮ Registrų centro direktoriaus 2009-06-10 įsakymas Nr. v-129 „Dėl duomenų paslapties saugojimo ir duomenų saugos laikymosi pasižadėjimo“.

⁷³ Tarptautinės ISACA organizacijos standartas CobIT 4.1 (*Control Objectives for Information and related Technologies*). CobIT metodika. 13–14 psl.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti „Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai“, 26 p.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008-10-27 įsakymu Nr. 1V-384 patvirtinti „Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techniniai saugos reikalavimai“.

2. Nekilnojamojo turto sandorių viešosios elektroninės paslaugos (NETSVEP) kūrimas

Kūrimo prielaidos, projekto tikslas ir NETSVEP steigimas

Vyriausybės 2001–2004 m. programoje numatyta įgyvendinti centrinės ir savivaldybių valdžios paslaugų teikimo kompiuteriniuose tinkluose piliečiams ir įmonėms sistemą, veikiančią „vieno langelio“ principu⁷⁶. Teisingumo ministerija ėmėsi iniciatyvos perkelti teikiamas viešąsias paslaugas į elektroninę erdvę. Ministro įsakyme⁷⁷ numatyta ne vėliau kaip iki 2007 m. sausio 1 d. užtikrinti, kad visi registrų duomenys ir dokumentai būtų pateikiami, naudojami ir saugomi elektronine forma ir asmenys turėtų galimybę registrams pateikti visus teisės aktuose nustatytus duomenis ir dokumentus elektroniniu būdu.

Vienas iš VĮ Registrų centro tikslų 2004 m. buvo tas, kad dauguma teikiamų monopolinių viešųjų paslaugų būtų prieinamos nuotoliniu būdu elektroninėmis priemonėmis⁷⁸. 2004 m. parengta NETSVEP galimybių studija ir investicinis projektas. 2005 m. balandžio 29 d. pradėtas vykdyti NETSVEP projektas.

Projekto tikslas – sukurti elektroninę paslaugą, apimančią NTR ir kadastro informacijos pateikimą internetu notarams ir sandorio dalyviams, automatizuotą sandorio duomenų ir dokumentų parengimą ir pasikeitusių juridinių faktų bei pačių sandorių įregistravimą NTR. Paslauga taip pat apima oficialios nekilnojamojo turto informacijos pateikimą bet kuriam suinteresuotam asmeniui bet kurioje vietoje, kurioje yra prieiga prie interneto, jeigu suinteresuotas asmuo pageidauja peržiūrėti oficialią informaciją iki sandorio sudarymo ar nori patvirtinti pageidavimą apie juridinių faktų įregistravimą po sandorio.

NETSVEP projektui valdyti VĮ Registrų centre buvo sudarytas NETSVEP priežiūros komitetas⁷⁹ ir NETSVEP valdymo ir įgyvendinimo darbo grupė⁸⁰. Į NETSVEP priežiūros komitetą buvo įtraukti Teisingumo ministerijos ir Lietuvos notarų rūmų atstovai. NETSVEP priežiūros komitetui pavesta kontroliuoti projekto įgyvendinimą.

NETSVEP valdymo ir įgyvendinimo darbo grupės nariai atsako už projekto įgyvendinimą. Registrų centro direktoriaus įsakymu atsakingu už projekto įgyvendinimą ir kontrolę buvo paskirtas Informacinių sistemų departamento direktoriaus pavaduotojas, o už programų testavimą ir sistemos priėmimą – Informacinių paslaugų skyriaus vedėjas⁸¹.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001–2004 m. programa, 2001-07-07, Nr. IXP-874.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003-09-08 įsakymas Nr. 226 „Dėl darbo grupės sudarymo“.

⁷⁸ UAB „Eldara“ 2004-09-15 parengta NETSVEP galimybių studija ir investicinis projektas.

⁷⁹ VĮ Registrų centro direktoriaus 2005-10-03 įsakymas Nr. v-173 „Dėl ES struktūrinių fondų finansuojamo projekto NETSVEP priežiūros komiteto sudarymo“.

⁸⁰ VĮ Registrų centro direktoriaus 2005-05-10 įsakymas Nr. v-68 „Dėl ES struktūrinių fondų finansuojamo projekto NETSVEP įgyvendinimo“.

⁸¹ Ten pat.

Nustatyta, kad ši darbo grupė sudaryta tik iš VĮ Registrų centro atstovų, į ją nebuvo įtraukti galutiniai sistemos vartotojai (notarai). Projekto vykdytojai (UAB „Alna Software“), NETSVEP kūrimo metu susitikdavo ir su Lietuvos notarų rūmų sudaryta NETSVEP notarų darbo grupe.

NETSVEP projekto priežiūros procese dalyvavo Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (Europos Sąjungos struktūrinių fondų administravimo institucija, atsakinga už jai priskirtų Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento priemonių įgyvendinimą bei priežiūrą ir paramos projektams planavimą)⁸² ir VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra (Europos Sąjungos struktūrinių fondų administravimo įgyvendinančioji institucija, atsakinga už priskirtų Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento priemonių projektų administravimą ir įgyvendinimo priežiūrą)⁸³.

NETSVEP techniniame projekte numatyta⁸⁴, kad, kuriant NETSVEP, bus vadovaujamosi Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodika⁸⁵. Audito metu nustatyta, kad buvo nesilaikyta kai kurių metodikos reikalavimų: NETSVEP nebuvo įsteigta kaip valstybės IS, nebuvo parengtas ir patvirtintas kuriamos IS nuostatų projektas, nesuderinti IS reikalavimai su būsimais sistemos vartotojais.

Audituojamu laikotarpiu VĮ Registrų centras nebuvo pasirinkęs IS projektavimo standarto. Sukurta IS neįregistruota vadovaujantis Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklėmis⁸⁶.

Kuriant NETSVEP buvo numatyta vadovautis Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodika, tačiau kuriama sistema nebuvo įsteigta.

VĮ Registrų centro teigimu⁸⁷, NETSVEP nuostatai negali būti rengiami kaip atskirai IS, nes tai yra sudėtinė Nekilnojamojo turto registro IS dalis.

2.1. NETSVEP specifikavimas, projektavimas, kūrimas ir testavimas

Pradėjus kurti sistemą, buvo parengta ir patvirtinta IS projekto specifikacija⁸⁸. IS projekto specifikacija – tai dokumentas, kuriame pateikiami techniniai reikalavimai, keliami informacinei

⁸² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-05-31 nutarimu Nr. 649 patvirtintos Institucijų, atsakingų už Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų, skirtų Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumentui įgyvendinti, administravimą, atsakomybės ir funkcijų paskirstymo taisyklės.

⁸³ Ten pat.

⁸⁴ UAB ASI Consulting Baltic 2005-12-22 parengtas „Techninis NETSVEP projektas (NETSVEP specifikacija)“.

⁸⁵ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymas Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-04-19 nutarimu Nr. 451 patvirtintos „Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklės“.

⁸⁷ VĮ Registrų centro 2009-09-10 raštas Nr. (1.1.21.-3000) s-4886 „Dėl valstybinio audito ataskaitos „Valstybės įmonės Registrų centro informacinių sistemų kontrolė“.

⁸⁸ UAB ASI Consulting Baltic 2005-12-22 parengtas „Techninis NETSVEP projektas (NETSVEP specifikacija)“.

sistamai, ekonominis pagrindimas ir darbų planas⁸⁹. IS specifikavimo metu rekomenduojama⁹⁰ numatyti kuriamos valstybės IS tikslus ir suformuluoti reikalavimus būsimai sistemai.

Auditoriai nustatė, kad NETSVEP specifikacijoje nustatyti funkciniai reikalavimai, tačiau visos sistemos funkcionalumo aplinkybės nebuvo pakankamai įvertintos būsimų sistemos vartotojų (notarų) ir VĮ Registrų centro specialistų. VĮ Registrų centro teigimu, dėl projekto sudėtingumo NETSVEP funkcionalumo trūkumai paaiškėjo tik pradėjus sistemos bandomąją eksploataciją.

Parengtame dokumente nebuvo nustatyti IS kūrimo ribojimai (finansiniai, techniniai ir kt.), nepakankamai detalios nustatyti tikslai, potiksliai ir jų vertinimo kriterijai. IS kūrimo ir diegimo sąnaudos įvertintos tik procentais, nenumatyti reikalavimai sistemos dokumentacijai (2 priedas).

NETSVEP specifikacijoje numatyta⁹¹, kad projektui vykdyti turėjo būti pasirinkta projekto valdymo metodologija, atitinkanti tarptautines rekomendacijas, tačiau kokia konkrečiai metodika buvo vadovaujama projekto metu, nebuvo nurodyta.

NETSVEP specifikacijos forma atitiko teisės aktų reikalavimus, tačiau ji laiku nebuvo suderinta su Informacinės visuomenės plėtros komitetu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir įregistruota. Nors 2007 m. gruodžio 21 d. buvo baigtas NETSVEP projektas, NETSVEP specifikacija suderinta su komitetu tik 2008 m. liepos 18 d.

NETSVEP specifikavimo procesas tik iš dalies atitiko pasirinktos Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodikos reikalavimus. NETSVEP projekto specifikacijos parengimas ir suderinimas su Informacinės visuomenės plėtros komitetu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, atlikus IS kūrimo darbus, tapo formaliu veiksmu, todėl laiku nebuvo suformuluoti ir suderinti reikalavimai būsimai sistemai.

Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodika⁹² numato, kad IS kūrimo stadijoje turėtų būti suprojektuoti ir sukurti arba įsigyti reikalingi IS komponentai ir sujungti į visumą.

Valstybės IS kūrimo metodikoje numatyta, kad IS komponentų bandymai, bandymų rezultatai turėtų būti dokumentuojami, o pastebėti trūkumai šalinami⁹³. NETSVEP testavimo strategijoje⁹⁴ nustatyti sistemos priėmimo kriterijai ir klaidų valdymo principai. Galimų problemų sprendimas numatytas pagal Projekto valdymo plane pateiktą problemų valdymo procedūrą. Sistemos testams atlikti turėjo būti skirta 15 dienų⁹⁵, o priėmimo testas turėjo būti laikomas

⁸⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-04-19 nutarimu Nr. 451 patvirtintos „Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklės“, 2 p.

⁹⁰ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymu Nr. T-131 patvirtintos „Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodikos“, 17 p.

⁹¹ UAB ASI Consulting Baltic 2005-12-22 parengtas „Techninis NETSVEP projektas (NETSVEP specifikacija)“, 83 psl.

⁹² Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymu Nr. T-131 patvirtinta „Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodika“, 30 p.

⁹³ Ten pat, 35 p.

⁹⁴ UAB „Alna Software“ 2006-11-07 NETSVEP testavimo strategija.

⁹⁵ UAB „Alna Software“ 2006-07-14 NETSVEP įvadinė ataskaita, 7 sk.

įvykdytu, kai nelieta pirmo ir antro prioriteto klaidų⁹⁶.

Auditoriai nustatė, kad NETSVEP priėmimo testavimas vyko septynias dienas, sistemą į bandomąją eksploataciją perduota nepašalinus pagrindinių funkcijų klaidų.

Pavyzdys

VĮ Registrų centro vadovai 2007 m. gruodžio 19 d. projekto Priežiūros komiteto posėdyje informavo, kad 2007 m. gruodžio 17 d. NETSVEP darbo grupės susirinkime buvo pristatyti NETSVEP testavimo rezultatai. Nuspręsta, kad iki gruodžio 29 d. turi būti ištaisytos visos pirkimo pardavimo sutarties modelio 1-1-1 (vienas perleidėjas, vienas įgijėjas ir vienas daiktas) klaidos, turi būti parengtas kitas vartotojo sąsajos dizainas ir parengtas sutarties šablonas, kurį būtų galima peržiūrėti su slankiojimo funkcija. Nuo 2008 m. sausio 1 d. pradedama kurti nauja vartotojo sąsaja ir pradedama testuoti paprastąjį pirkimo–pardavimo sutartį.

2007 m. gruodžio 10 d. pasirašyta NETSVEP testavimo etapo ataskaita negavus pagrindinių vartotojų (notarų) pastabų dėl NETSVEP testavimo rezultatų. Lietuvos notarų rūmai po 9 dienų VĮ Registrų centrui pateikė raštą ir nurodė, kad notariai, atlikę NETSVEP testavimą nustatė, kad sistema nesukurta, neveikia ir netinkama eksploatacijos pradžiai, nes neatlikta apie 97 procentai numatytų darbų⁹⁷.

NETSVEP testavimas priimtas neišsprendus aukšto prioriteto klaidų ir nepasiekus NETSVEP specifikacijoje numatyto sistemos funkcionalumo, todėl neatitiko rezultatų priėmimo procedūros. Nors testavimo metu dar nebuvo baigtas NETSVEP vartotojo sąsajos kūrimas ir neišbandytas pirkimo–pardavimo sandorio sudarymas, sistema perduota į bandomąją eksploataciją.

2.2. NETSVEP diegimas ir eksploatavimas

Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodika⁹⁸ numato, kad IS diegimo stadijoje turėtų būti parengtos darbo vietos ir išmokyti dirbti būsiami IS vartotojai.

NETSVEP darbo vietų parengimas

Projektuojant NETSVEP buvo numatyta, kad vartotojui (notarui ar individualiam asmeniui) norint prisijungti prie sistemos, užtenka interneto naršyklės ir prieigos prie interneto, o vartotojų autentifikavimui bus naudojama biometrika ir elektroninis parašas⁹⁹. NETSVEP funkcinuose reikalavimuose numatyta, kad elektroninio parašo naudojimas turi būti konfigūruojamas, konfigūracija gali būti keičiama bet kuriuo metu ir neturi trikdyti NETSVEP darbo.

Notarų biuruose NETSVEP darbo vietos buvo ruošiamos praėjus pusantrų metų nuo NETSVEP priėmimo, o ne kaip planuota pagal patikslintą NETSVEP diegimo grafiką per 2008 metus¹⁰⁰.

⁹⁶ UAB „Alna Software“ 2007-12-10 Testavimo etapo ataskaita.

⁹⁷ Lietuvos notarų rūmų 2007-12-19 raštas Nr. 1191 „Dėl NETSVEP projekto rezultatų“.

⁹⁸ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymu Nr. T-131 patvirtinta „Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodika“, 37.2 p.

⁹⁹ UAB ASI Consulting Baltic 2005-12-22 parengtas „Techninis NETSVEP projektas (NETSVEP specifikacija)“, 4.2.1. sk.

¹⁰⁰ UAB „Alna Software“ 2008-01-04 NETSVEP galutinė ataskaita, 7 sk.

VĮ Registrų centras pasirašė susitarimą¹⁰¹ su Lietuvos notarų rūmais ir įsipareigojo visiems notarams iki 2009 m. liepos 17 d. suteikti el. parašo sertifikatus ir įrenginius. Notaras, naudodamas el. parašą, gali dirbti su NETSVEP sistema iš bet kokios kompiuterizuotos darbo vietos, kurioje yra įdiegtos reikalingos tvarkyklės ir yra instaliuota *JAVA* programinė įranga.

Audito metu dar nebuvo išspręstas apribojimas – notarui ir padėjėjui naudojantis vienu kompiuteriu pasirašinėti sutartis su turima el. parašo įranga. Notarų naudojamų el. parašo įrenginių (*BioToken*) ir padėjėjų, naudojamų el. parašo įrenginių (*eToken*) suderinamumo techninę problemą, VĮ Registrų centro specialistų teigimu, sprendžia gamintojas.

Notarams pradėjus naudoti NETSVEP pastebėta problema, kad naudodamas įdiegtą el. parašo įrangą vienas notaro padėjėjas gali dirbti tik su vieno notaro dokumentais (negali rengti dokumentų keliems notarams). NETSVEP sistema buvo sukurta taip, kad vienas notaro padėjėjas gali dirbti tik su vienu notaru, todėl didesniuose notarų biuruose, kur vienas padėjėjas aptarnauja kelis notarus, dirbti su NETSVEP buvo nepatogu.

Audito metu VĮ Registrų centro specialistai sprendė galimus šios problemos realizavimo būdus, pasiūlytas laikinas sprendimas – notarų padėjėjams įsigyti tiek papildomų laikmenų su sertifikatais, kiek jie aptarnauja notarų, sertifikatai būtų registruojami kitų padėjėjų vardu.

Auditorių nuomone, toks vartotojų autentifikavimo būdo realizavimas neatitinka numatytos NETSVEP specifikacijos, todėl toks el. parašo naudojimas trikdo darbą su NETSVEP. Numatytos vartotojo prieigos prie sistemos funkcijos nekonfigūruojamos, nes nėra galimybės notaro padėjėjui priskirti kelių prieigos funkcijų.

NETSVEP darbo vietos įrengtos ne sistemos diegimo metu, o tik praėjus 1,5 metų po projekto užbaigimo. Būsimi sistemos vartotojai neturėjo galimybės išbandyti NETSVEP ir pateikti pastabų dėl sistemos trūkumų, kol ji dar nebuvo priimta. Auditorių nuomone, tai turėjo įtakos sukurtos sistemos funkcionalumui. Naudojami technologiniai sprendimai kol kas riboja galimybę naudotis sistema planuotu funkcionalumu, kas neatitinka pradinės NETSVEP koncepcijos.

NETSVEP vartotojų mokymai

Projekto metu buvo numatyta apmokyti visų vartotojų grupių atstovus ir sistemos administratorius: priėmimo testavimo komandą (3–10 vartotojų), sistemos administratorius (1–5 vartotojus) ir sistemos vartotojus (230 notarų, 200 notariato personalo ir 20 VĮ Registrų centro darbuotojų). Mokymai buvo vykdomi 3 mėnesiais vėliau (2007 m. rugsėjo – spalio mėnesiais) nei buvo numatyta¹⁰².

¹⁰¹ VĮ Registrų centro ir Lietuvos notarų rūmų 2009-06-12 susitarimas „Dėl bendradarbiavimo įgyvendinant NETSVEP projektą ir „vieno langelio“ principą sudarant ir registruojant nekilnojamojo turto sandorius“.

¹⁰² UAB „Alna Software“ 2006-07-14 NETSVEP įvadinė ataskaita, 7 sk.

Nustatyta, kad darbo su NESTVEP mokymai buvo vykdomi kai dar nebuvo sukurta sistema, todėl jos darbas ir funkcinės galimybės nebuvo pademonstruotos.

Pastebėjimas

Projekto priežiūros komiteto 2007-12-19 posėdyje notarų rūmų atstovei pasiteiravus, ar VĮ Registrų centras ir UAB „Alna Software“ laiko NETSVEP sistemos vartotojų – notarų ir jų padėjėjų mokymus įvykusiais. VĮ Registrų centro direktoriaus pavaduotojas atsakė, kad mokymų su veikiančia NETSVEP sistema nebuvo, ir kad jie bus surengti, už mokymus bus atsakingas Registrų centras ir UAB „Alna Software“.

Galutinėje projekto vykdymo ataskaitoje buvo pateikta informacija, kad diegiant sistemą numatyta papildomai apmokyti notarų biurų darbuotojus, iki audito pabaigos kitų mokymų nebuvo surengta.

Nors mokymuose ir dalyvavo visi numatyti NESTVEP vartotojai, tačiau naujos el. paslaugos įdiegimo mokymai nebuvo pakankamai efektyvūs ir vykdomi reikiamu laiku, vartotojai neturėjo galimybės išbandyti sistemos veikimo ir funkcinių galimybių. Nuo NETSVEP mokymų iki NETSVEP įdiegimo vartotojams praėjo dveji metai, sistema buvo nuolat tobulinama, todėl reikalingas papildomas vartotojų mokymas.

Teisingumo ministerija raštu¹⁰³ informavo Valstybės kontrolę, kad notarų pageidavimu buvo atlikti visų notarų ir jų padėjėjų mokymai, kurie vyko nuo 2009 m. liepos 9 d. iki rugsėjo 7 d. Mokymuose dalyvavo 222 notariai ir 299 notarų padėjėjai.

2.2.1. NETSVEP bandomoji eksploatacija

IS bandomosios eksploatacijos etape, nuolat stebint, IS pradedama eksploatuoti¹⁰⁴, pastebėti trūkumai turi būti protokoluojami. VĮ Registrų centre bandomosios eksploatacijos metu pastebėti trūkumai ir aptiktos klaidos buvo registruojamos JIRA¹⁰⁵ sistemoje.

NETSVEP bandomoji eksploatacija turėjo būti vykdoma nuo 2007 m. birželio 14 d ir trukti 25 dienas¹⁰⁶, tačiau patikslinus darbų grafiką¹⁰⁷ ji buvo pradėta (2007 m. gruodžio 10 d.) pusę metų vėliau, nei planuota ir buvo vykdoma tik 11 dienų. Bandomoji eksploatacija buvo atliekama VĮ Registrų centro testinėje aplinkoje su testinėmis NTR, Juridinių asmenų registro ir Gyventojų registro duomenų bazėmis, jos metu užregistruotos 127 klaidos. Po bandomosios eksploatacijos liko neišspręstos 28 klaidos, iš jų:

- 15 svarbių – neteisingas pagrindinių sistemos funkcijų veikimas;
- 8 minorinės – neesminio sistemos funkcionalumo klaida, kurios įmanoma lengvai išvengti;
- 5 trivialios – kosmetinė problema (gramatinė klaida arba neteisingas elementų išdėstymas).

¹⁰³ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2009-09-21 raštas Nr. (1.18.)-7R-7498 „Dėl valstybinio audito ataskaitos projekto“.

¹⁰⁴ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymu Nr. T-131 patvirtinta „Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodika“, 40 p.

¹⁰⁵ Įrankis skirtas klaidų ir pakeitimų registravimui ir jų valdymui.

¹⁰⁶ UAB „Alna Software“ 2006-07-14 NETSVEP įvadinė ataskaita.

¹⁰⁷ VĮ Registrų centro ir UAB „Alna Software“ 2007-11-23 susitarimas Nr. 2 „Dėl paslaugų teikimo sutarties Nr. AS2006/k-72 „NETSVEP sistemos projektavimas, kūrimas ir diegimas“.

Auditorių nuomone, kai kurioms NETSVEP klaidoms suteikti neteisingi prioritetai (pvz., „atšaukus vieną darbą, jam formuojamas naujas užsakymas be asmens“ priskiriama neesminei funkcionalumo klaidai).

Nors po NETSVEP bandymo ir liko klaidų, dėl kurių neteisingai veikė pagrindinės sistemos funkcijos, 2007 m. gruodžio 21 d. nuspręsta NETSVEP perduoti į gamybinę aplinką ir garantinę priežiūrą¹⁰⁸.

Auditoriai nustatė, kad minimalios apimties bandomoji eksploatacija (vieno iš specifikacijoje numatytų¹⁰⁹ septyniolikos tipų sandorių sudarymo išbandymas) galėjo būti pradėta tik nuo 2008 m. gegužės mėnesio. 2008 m. balandžio 8 d. NETSVEP priežiūros komiteto posėdyje buvo teigiama, kad notarai dar negali eksploatuoti NETSVEP, sistema turi būti patobulinta pagal notarų išsakytus pastebėjimus. NETSVEP bandomąją eksploataciją, sudarant nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutartis, bus galima pradėti po 3–4 savaitių¹¹⁰.

NETSVEP bandomosios eksploatacijos ataskaita pasirašyta patikrinus tik kai kurias sistemos veikimo galimybes ir esant svarbioms NETSVEP klaidoms. Sistemos bandymas buvo pradėtas praėjus pusei metų po projekto užbaigimo.

Auditoriai nustatė, kad NETSVEP bandomosios eksploatacijos ir diegimo etapo ataskaitoje nėra informacijos apie NETSVEP diegimą ir pasiektus rezultatus. Ši ataskaita taip pat nebuvo svarstoma NETSVEP projekto priežiūros komitete. 2007 m. gruodžio 19 d. galutiniai sistemos vartotojai (notarai) nustatė¹¹¹, kad sistema nesukurta ir neįmanoma jos eksploatuoti. Nepaisant to, kad nebuvo pasiekti galutiniai etapo rezultatai (į gamybinę aplinką įdiegta ir NETSVEP projekto priežiūros komiteto patvirtinta diegimo ir bandomosios eksploatacijos ataskaita), sistema buvo priimta tą pačią dieną, kai buvo baigta bandomoji eksploatacija.

Galutinis NETSVEP paslaugų teikimo sutarties darbų perdavimo–priėmimo aktas pasirašytas 2007 m. gruodžio 21 d.¹¹² Pasirašius šį aktą, projektas laikomas priimtu¹¹³.

Auditoriai nustatė, kad 2008 m. rugpjūčio 5 d. VĮ Registrų centro direktorius patvirtino NETSVEP įdiegimo aktą, kuriame nurodoma, kad pagal sutartį¹¹⁴ sukurta NETSVEP teisės aktų nustatyta tvarka gali naudotis galutiniai vartotojai¹¹⁵. O 2009 m. balandžio 15 d. VĮ Registrų centro direktoriaus įsakymu Nr. v-80 buvo nurodyta perkelti NETSVEP į gamybinę aplinką ir parengti ją naudojimui iki 2009 m. balandžio 30 d.

¹⁰⁸ UAB „Alna Software“ 2007-12-21 NETSVEP IS bandomosios eksploatacijos, diegimo etapo ataskaita.

¹⁰⁹ UAB ASI Consulting Baltic 2005-12-22 parengtas „Techninis NETSVEP projektas (NETSVEP specifikacija)“, 3 priedas.

¹¹⁰ NETSVEP projekto priežiūros komiteto 2008-04-08 posėdžio protokolas.

¹¹¹ Lietuvos notarų rūmų 2007-12-19 raštas Nr. 1191 „Dėl NETSVEP projekto rezultatų“.

¹¹² UAB „Alna Software“ 2007-12-21 darbų priėmimo aktas.

¹¹³ UAB „Alna Software“ 2006-07-14 NETSVEP įvadinė ataskaita, 10 sk.

¹¹⁴ VĮ Registrų centro ir UAB „Alna Software“ 2006-06-28 paslaugų teikimo sutartis Nr. AS2006/K-72.

¹¹⁵ VĮ Registrų centro 2008-08-05 NETSVEP įdiegimo aktas.

Auditoriai atkreipia dėmesį, kad NETSVEP trejų metų garantinio aptarnavimo laikas pradėtas skaičiuoti nuo 2007 m. gruodžio 21 d. pasirašius darbų priėmimo aktą.

Nors 2007 m. pabaigoje sistema neveikė ir dar nebuvo pradėta diegti (dar tik buvo taisomos testavimo metu aptiktos klaidos ir vykdomi vartotojo sąsajos tobulinimo darbai) VĮ Registrų centro direktorius 2007 m. gruodžio 21 d. pasirašė galutinį sistemos priėmimo–perdavimo aktą, taip patvirtindamas, kad NETSVEP projektavimo, kūrimo ir diegimo darbai tinkamai atlikti.

2.3. NETSVEP projekto rezultatai

NETSVEP projekto tikslas buvo sukurti elektroninę paslaugą, apimančią nekilnojamojo turto registro ir kadastro informacijos pateikimą internetu notarams ir sandorio dalyviams, supaprastinti nekilnojamojo turto sandorių sudarymo tvarką, sutrumpinti nekilnojamojo turto sandorių įforminimo ir įregistravimo terminus. Planuotas NETSVEP projekto rezultatas – sukurti ir įgyvendinti nekilnojamojo turto sandorių viešąją elektroninę paslaugą, kuri atitinka ketvirtą interaktyvumo (brandos) lygį ir suteikia galimybę atsiskaityti už suteiktas paslaugas.

NETSVEP projekto galutinėje ataskaitoje¹¹⁶ nurodoma, kad buvo sukurta ir įgyvendinta NETSVEP, paslauga atitinka ketvirtą interaktyvumo lygį.

Elektroninės valdžios koncepcijoje¹¹⁷ nustatyta, kad ketvirtas interaktyvumo (brandos) lygis – visiškas interaktyvumas, baigtas el. valdžios projektas. Vartotojas elektroniniais kanalais paduoda užklausą ir gauna galiojančią elektroninę viešąją paslaugą.

NETSVEP projekto metu turėjo būti pasiektas tikslas: oficialios nekilnojamojo turto informacijos pateikimas bet kuriam suinteresuotam asmeniui, bet kurioje vietoje kur yra prieiga prie interneto, jei jis pageidauja informaciją peržiūrėti iki sandorio sudarymo, ar jį patvirtinti, taip pat ir atsiskaityti už suteiktas paslaugas.

Sukurta elektroninė paslauga audito metu neatitiko ketvirto interaktyvumo lygio, suinteresuotas asmuo neturėjo galimybės naudodamasis paslauga patvirtinti sandorio ir apmokėti už suteiktą paslaugą.

Auditoriai nustatė, kad buvo sudarytas NETSVEP įdiegimo į realią aplinką grafikas ir per 2008 m. buvo numatyta įdiegti visuose notarų biuruose, palaipsniui „įvedant“ po vieną ar kelis satarčių tipus¹¹⁸. Toks sprendimas neatitiko projekto specifikacijos¹¹⁹, nes NETSVEP turėjo būti sukurta taip, kad būtų tinkama sudaryti septyniolika numatytų nekilnojamojo turto sandorių tipų.

¹¹⁶ UAB „Alna Software“ 2008-01-04 Nekilnojamojo turto sandorių viešoji elektroninė paslauga (NETSVEP). Galutinė ataskaita.

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-12-31 nutarimu Nr. 2115 patvirtinta Elektroninės valdžios koncepcija, 9.4 p. (galiojo iki 2009-05-28).

¹¹⁸ UAB „Alna Software“ 2008-01-04 NETSVEP galutinė ataskaita, 7 sk.

Auditoriai nustatė, kad NETSVEP projekto metu nepavyko pasiekti planuoto funkcionalumo ir užtikrinti, kad būtų įgyvendinti planuoti sistemos privalumai.

Pavyzdys

Auditoriai nustatė, kad VĮ Registrų centrui nepavyko užtikrinti, kad NETSVEP būtų prieinama informacija apie nekilnojamojo turto objektus bei sandorio šalis iš NTR, Nekilnojamojo turto kadastro, Gyventojų registro, Juridinių asmenų registro, Adresų registro, Hipotekos registro ir kitų registrų, kuriuos palaiko (ar kurių duomenimis naudojasi) VĮ Registrų centras. Notaras, sudarydamas sandorį NETSVEP sistemoje, turi papildomai tikrinti duomenis Gyventojų ir Juridinių asmenų registruose, nes reikalinga informacija NETSVEP nepateikiama (4 priedas).

Praėjo pusantrų metų, kai NETSVEP sukūrimo projektas buvo užbaigtas, bet tik 2009 m. liepos mėnesį sistema pradėta diegti vartotojams. Planuotu metu nebuvo pasiektas galutinis projekto tikslas, sukurta paslauga neveikė numatytu funkcionalumu, nebuvo įgyvendinti planuoti sistemos privalumai.

Numatytam tikslui pasiekti 2005 m. balandžio 29 d. pasirašyta sutartis dėl VĮ Registrų centro NETSVEP projekto finansavimo Europos Sąjungos 2004–2006 m. BPD finansavimo lėšomis, projekto vertė 5 082 tūkst. Lt. VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra pripažino tinkamomis finansuoti 5 015 tūkst. Lt projekto NETSVEP lėšų. Didžiausia projekto lėšų dalis (3 421 tūkst. Lt¹²⁰, arba 67 proc.) panaudota NETSVEP projektuoti, kurti ir diegti, o 1 628 tūkst. Lt – kompiuterinei technikai ir programinei įrangai įsigyti.

NETSVEP buvo kuriama nesilaikant pasirinktos IS kūrimo metodikos. Formuojant NETSVEP techninius reikalavimus (specifikaciją) nebuvo pakankamai įvertintos visos sistemos funkcionalumo aplinkybės, todėl sukurta paslauga neatitiko vartotojų poreikių, ji neveikė planuotu funkcionalumu (apimtimi) ir turėjo trūkumų.

VĮ Registrų centro ir Lietuvos notarų rūmų 2008 m. gruodžio 29 d. pasirašytame susitarime nurodyti trūkumai turėjo būti pašalinti iki 2009 m. balandžio 1 d. Tačiau jie iki nurodyto laiko nebuvo pašalinti, kai kurie NETSVEP funkciniai trūkumai nebuvo ištaisyti iki audito pabaigos.

Pavyzdys

- nėra galimybės įvesti kaip įgijėją ne Lietuvos Respublikos juridinį asmenį, kuris nėra registruotas NTR asmenų posistemėje;
- kito notaro biuras turi turėti galimybę naudotis pagrindinės sutarties duomenimis, sudarydamas lydimuosius sutarties dokumentus, nesinaudodamas sistemos administratoriaus paslaugomis;
- rengiant sandorius, kurie turi kelių sandorių elementų, nėra galimybės įtraukti į sandorį turtą, kuris nedalyvauja kaip sandorio dalykas, tačiau jam turi būti registruojamos žymos, daiktinės teisės ir juridiniai faktai. Tokiam turtui turi būti galimybė užsakyti pažymas nepriklausomai nuo sutarties tipo/potipio. Toks turtas gali dalyvauti formuojant turto dalis. Toks turtas turi būti įtrauktas į sąrašą žymoms, juridiniams faktams ir daiktinėms teisėms nustatyti. Tokiam turtui žymos, daiktinės teisės ir juridiniai faktai gali būti parenkami nepriklausomai nuo sutarties tipo/potipio;
- Paveldėjimo teisės liudijimuose nėra galimybės nurodyti papildomą sutuoktinį (kai NTR turtas įregistruotas vieno sutuoktinio vardu) ir nurodyti, kuris iš sutuoktinių yra miręs asmuo (detales 4 priede).

¹¹⁹ UAB ASI Consulting Baltic 2005-12-22 parengtas „Techninis NETSVEP projektas (NETSVEP specifikacija)“, 3 priedas.

¹²⁰ VĮ Registrų centro ir UAB „Alna Software“ 2006-06-28 paslaugų teikimo sutartis Nr. AS2006/K-72.

VĮ Registrų centras, 2007 m. gruodžio 21 d. baigęs įgyvendinti NETSVEP projektą, 2007 m. gruodžio 22 d. pasirašė sutartį dėl NETSVEP papildomų funkcijų sukūrimo paslaugų (NETSVEP analizė, projektavimas, programavimas, testavimas, įdiegimas, dokumentavimas, mokymas, konsultavimas, projekto valdymo paslaugos). Šios sutarties paslaugų kaina negali viršyti 1 710 tūkst. Lt, sutarties terminas treji metai.¹²¹ Už NETSVEP vystymo paslaugas pagal šią sutartį iki 2009 m. liepos 23 d. sumokėta 812 tūkst. Lt.

NETSVEP kūrimui ir vystymui skirta 6 792 tūkst. Lt, panaudota 5 827 tūkst. Lt, tačiau planuotas NETSVEP projekto tikslas nebuvo pasiektas numatytu laiku, todėl lėšos nebuvo panaudotos pakankamai rezultatyviai.

VĮ Registrų centras 2009 m. birželio 19 d. pasirašė susitarimą su Lietuvos notarų rūmais dėl bendradarbiavimo įgyvendinant NETSVEP projektą ir „vieno langelio“ principą sudarant ir registruojant nekilnojamojo turto sandorius¹²². Šio susitarimo tikslas: palaipsniui įgyvendinant „vieno langelio“ principą disponuojant nekilnojamoju turto vystyti NETSVEP, o tam reikia įdiegti el. parašą būsimiems NETSVEP vartotojams – notarams.

Šiame susitarime patvirtinama, kad NETSVEP neužtikrina galimybės visais atvejais užsakyti pažymą sandoriui ir pranešimą apie įvykusį faktą perduoti VĮ Registrų centrui, o NETSVEP bus naudojama tik notarų pageidavimu ir jei leis daiktines teises registruoti patogiai ir patikimai.

Auditorių nuomone, šis susitarimas daugiau įtakoja VĮ Registrų centro teikiamos el. parašo paslaugos plėtojimą, nei NETSVEP naudojimo pagreitinimą.

Audito metu tik vienas sandoris NETSVEP buvo sudarytas sėkmingai (2009 m. liepos 15 d. gauta NETSVEP parengta, patvirtinta ir užsakyta teisėms registruoti sutartis).

VĮ Registrų centras raštu¹²³ informavo Valstybės kontrolę, kad šiuo metu su sistema dirba 169 notariai ir jų padėjėjai.

2.4. NETSVEP projekto įgyvendinimo stebėseną

VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra 2008 m. kovo 28 d. patvirtino galutinę NETSVEP projekto įgyvendinimo ataskaitą, kurioje nurodoma, kad pasiekti numatyti projekto rezultatų rodikliai ir patvirtinama sukurta NETSVEP. Turėjo būti sudaryta galimybė iki 2008 m. pabaigos paslauga naudotis visiems vartotojams (notarams), tačiau iki 2009 m. liepos 1 d. NETSVEP dar nebuvo perkelta į darbinę aplinką ir įdiegta notarų biuruose.

¹²¹ VĮ Registrų centro ir UAB „Alna Software“ 2007-12-22 paslaugų teikimo sutartis Nr. ASW/2007/CSA.

¹²² Lietuvos notarų rūmų ir VĮ Registrų centro 2009-06-19 susitarimas Dėl bendradarbiavimo įgyvendinant NETSVEP projektą ir „vieno langelio“ principą sudarant ir registruojant nekilnojamojo turto sandorius.

¹²³ VĮ Registrų centro 2009-09-10 raštas Nr. (1.1.21.-3000) s-4886 „Dėl valstybinio audito ataskaitos „Valstybės įmonės Registrų centro informacinių sistemų kontrolė“.

VšĮ Centrinės projektų valdymo agentūros ir Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės taikomos Europos Sąjungos lėšomis finansuojamų projektų priežiūros priemonės neužtikrino projekto kokybės: sukurta paslauga neatitiko vartotojų reikalavimų. Galutinė projekto įvykdymo ataskaita pasirašyta ir lėšos projekto vykdytojui išmokėtos, kai IS dar tik buvo testuojama.

NETSVEP priežiūros komitetas ir projekto vadovas neužtikrino projekto įgyvendinimo kokybės, laiku nebuvo pasiekti planuoti rezultatai. Nors sukurtas produktas priimtas neįsitikinus jo funkcionalumu ir naudojimo galimybėmis, tačiau Europos Sąjungos lėšos buvo išmokėtos projekto vykdytojui.

INFORMACINIŲ SISTEMŲ BRANDA

VĮ Registrų centro IS vidaus kontrolė ir branda įvertinta taikant Gebos brandos modelį (angl. *Capability Maturity Model – CMM*). IS brandos vertinimo kriterijai pateikti 3 priedo 1 lentelėje.

Atsižvelgdami į šioje ataskaitoje pateiktus faktus, auditoriai nustatė, kad VĮ Registrų centro IS vidaus kontrolės branda apibrėžiama kaip Pirminis / Ad-Hoc (1) procesas (2 pav.).

2 pav. VĮ Registrų centro IS vidaus kontrolės brandos lygis

GEBOS BRANDOS MODELIS (angl. - CMM)					
	(a)	(b)	(c)	(d)	CMM
Optimalus procesas (5)	✘	✘	✘	✘	◆
Lengvai valdomas ir vertinamas procesas (4)	✘	✘	✘	✘	◆
Apibrėžtas procesas (3)	✘	✘	✘	✘	◆
Pasikartojantis, bet intuityvus procesas (2)	!	✘	!	!	▲
Pirminis / Ad Hoc procesas (1)	✔	✔	✔	✔	●
Neegzistuojantis procesas (0)	✔	✔	✔	✔	●

✘	- neatitinka kriterijų
!	- nevisiškai atitinka kriterijų
✔	- atitinka kriterijų
◆	- nepasiektas tam tikras Gebos brandos lygis
▲	- nevisiškai pasiektas tam tikras Gebos brandos lygis
●	- pasiektas tam tikras Gebos brandos lygis

(a) - problemos pripažinimas ir informavimas apie ją;
 (b) - politika;
 (c) - susiję procesai ir mokymas, skirti politikai įgyvendinti;
 (d) - politikos efektyvumo ir susijusių procesų vertinimas ir tobulinimas, remiantis šiuo pagrindu.

Norint pasiekti aukštesnį brandos lygį, VĮ Registrų centre turėtų būti dokumentuotos vykdomos procedūros, vykdomi nuolatiniai IS naudotojų mokymai ir supažindinama su įmonės saugos politika, periodiškai vertinama rizika ir IS saugos atitiktis, užtikrinama vykdomų procesų stebėseną.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados

Dėl VĮ Registrų centro informacinių sistemų bendrosios kontrolės:

1. VĮ Registrų centro informacinių sistemų bendroji kontrolė yra tobulintina nes:

1.1. kai kurios VĮ Registrų centre veikiančios informacinės sistemos, skirtos teisės aktų nustatytoms funkcijoms (išskyrus vidaus administravimą) atlikti, neįsteigtos ir neįteisintos teisės aktų nustatyta tvarka (1. skyrius, 7 psl.);

1.2. nepakankamas strateginio planavimo proceso reglamentavimas ir kontrolė sudarant strateginius planus ir juos vykdant (1.1. poskyris, 9 psl.);

1.3. 2007 m. atlikus rizikos analizę neparengtas rizikos valdymo ir trūkumų šalinimo planas, nebuvo sumažinta įmonės informacinei sistemai gresianti rizika. Tinkamai nepanaudojus gautų atliekant rizikos analizę duomenų, už rizikos vertinimo paslaugas sumokėta 88 500 Lt suma panaudota nepakankamai efektyviai. 2008 m. neatliktas informacinės sistemos rizikos vertinimas, neįvertinti svarbiausi rizikos veiksniai, galintys turėti įtakos informacijos saugai (1.2. poskyris, 12 psl.);

1.4. 2008 m. neatliktas IS saugos atitikties vertinimas ir nepašalinta dalis 2007 m. vertinimo metu užfiksuotų trūkumų, todėl neužtikrinama RC IS apdorojamos elektroninės informacijos sauga pagal įmonėje patvirtintus saugumo reikalavimus ir atitiktį LST ISO 17799 standartui (1.6. poskyris, 17 psl.);

1.5. taikomos IS saugos užtikrinimo priemonės turi trūkumų: vartotojo prieigos apsaugos priemonės neatitinka elektroninės informacijos techninių saugos reikalavimų, IS naudotojai pasirašytinai nesupažindinami su IT tvarkos aprašais, tobulintinos duomenų teikimo sutartys, yra neatitikimų teisės aktų reikalavimams, todėl neužtikrintas rekomenduojamas informacijos saugumo lygis (1.4., 1.6., 1.7 poskyriai, 14–21 psl.);

2. Teisingumo ministerija nepakankamai koordinavo ir kontroliavo RC IS tvarkymą:

2.1. nepatvirtino registrų veikimo schemų, kuriose nustatoma registrų vidinė organizacinė struktūra, išoriniai ryšiai, jų palaikymo priemonės ir taip pažeidė Valstybės registrų įstatymo reikalavimus (1. skyrius, 7 psl.);

2.2. nepatvirtino pokyčių valdymo tvarkos (1.3. poskyris, 13 psl.);

2.3. patvirtinto veiklos tęstinumo valdymo plano turinys ir struktūra neatitinka teisės aktų reikalavimų. Yra rizika, kad taikomos veiklos atstatymo priemonės ir pasiekti rezultatai neatitiks įmonės veiklai keliamų reikalavimų (1.5. poskyris, 16 psl.).

Dėl nekilnojamojo turto sandorių viešosios elektroninės paslaugos (NETSVEP)**kūrimo:**

3. NETSVEP priežiūros komitetas ir projekto vadovas nepakankamai kontroliavo projekto įgyvendinimą:

3.1. NETSVEP buvo kuriama nesilaikant pasirinktos informacinių sistemų kūrimo metodikos. Formuojant NETSVEP reikalavimus nebuvo pakankamai įvertintos visos sistemos funkcionalumo aplinkybės, todėl sukurta paslauga neatitiko vartotojų poreikių, ji neveikė planuotu funkcionalumu, nepašalinti kai kurie nustatyti trūkumai (2.3. poskyris, 29 psl.);

3.2. NETSVEP testavimas priimtas neišsprendus aukšto prioriteto klaidų ir nepasiekus NETSVEP specifikacijoje numatyto sistemos funkcionalumo, todėl neatitiko rezultatų priėmimo procedūros (2.1. poskyris, 23 psl.);

3.3. NETSVEP bandomoji eksploatacijos ataskaita pasirašyta patikrinus tik kai kurias sistemos veikimo galimybes ir esant svarbioms NETSVEP klaidoms, sistemos bandymas buvo pradėtas praėjus pusei metų po projekto užbaigimo (2.2.1. skirsnis, 27 psl.);

3.4. VĮ Registrų centro direktorius pasirašė galutinį sistemos priėmimo–perdavimo aktą, taip patvirtindamas, kad NETSVEP projektavimo, kūrimo ir diegimo darbai tinkamai atlikti, nors 2007 m. pabaigoje sistema neveikė ir dar nebuvo pradėta diegti (2.2.1. skirsnis, 27 psl.);

3.5. VĮ Registrų centras turėjo sudaryti galimybę NETSVEP vartotojams iki 2008 m. pabaigos naudotis sukurta paslauga, tačiau NETSVEP nebuvo tinkama sudaryti septyniolika numatytų nekilnojamojo turto sandorių tipų. NETSVEP buvo pradėta diegti vartotojams tik 2009 m. liepos mėnesį (2.3. poskyris, 29 psl.);

3.6. Planuotu metu nebuvo pasiekti NETSVEP projekto tikslai: sukurta elektroninė paslauga neatitinka ketvirto interaktyvumo lygio, suinteresuotam asmeniui nėra galimybės patvirtinti sandorį ir sumokėti už paslaugą. Už NETSVEP projektavimą, kūrimą ir diegimą sumokėta 5 015 tūkst. Lt, sistemai tobulinti panaudota 812 tūkst. Lt. Nepakankamai rezultatyviai panaudota 5 827 tūkst. Lt (2.3. poskyris, 29 psl.).

Rekomendacijos**Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai:**

1. Patvirtinti Nekilnojamojo turto registro, Adresų registro ir Juridinių asmenų registro veikimo schemas (2.1. išvada).
2. Užtikrinti VĮ Registrų centro vykdomų informacinių sistemų procesų kontrolę ir patvirtinti reikiamas tvarkas (2.2.–2.3. išvada).
3. Sustiprinti NETSVEP įgyvendinimo kontrolę (3 išvada).

Valstybės įmonei Registrų centrui:

4. Identifikuoti turimas informacines sistemas, teisės aktų nustatyta tvarka įsteigti ir įteisinti sistemas, atitinkančias valstybės informacinių sistemų sąvoką (1. išvada).
5. Reglamentuoti vykdomą strateginio planavimo procesą, nustatant sudaromų strateginių planavimo dokumentų tarpusavio ryšius ir metinių planų kontrolės priemones (1.1 išvada).
6. Teisės aktuose nustatytais terminais atlikti rizikos vertinimą, parengti rizikos valdymo ir trūkumų šalinimo planą, numatant priemones rizikai sumažinti (1.2 išvada).
7. Užtikrinti informacinių sistemų saugos atitiktį LST ISO 17799 standartui: įgyvendinti pagrindinių registrų atitikties standartui LST ISO/IEC 17799:2005 reikalavimų trūkumų šalinimo plane nurodytas priemones ir atlikti saugos atitikties vertinimą 2009 m. (1.4 išvada).
8. Sudarant tvarkomų registrų duomenų teikimo sutartis atsižvelgti į Saugaus elektroninės informacijos teikimo sutarties pavydinę formą (1.5 išvada).
9. Parengti reikalingus informacinių sistemų saugos užtikrinimo tvarkos aprašus ir užtikrinti taikomų saugos priemonių atitiktį teisės aktų reikalavimams nurodytiems ataskaitos 2 priede (1.5 išvada).
10. Inicijuoti veiklos tęstinumo valdymo plano atnaujinimą ir užtikrinti, kad numatytos veiklos tęstinumo priemonės atitiktų teisės aktuose nurodytus informacijos pasiekiamumo reikalavimus (2.2 išvada).

Informacinių sistemų valdymo ir audito departamento direktorius

Dainius Jakimavičius

Informacinių sistemų valdymo ir audito departamento

Informacinių sistemų audito skyriaus vyresnioji valstybinė auditorė

Živilė Kindurytė

Valstybinio audito ataskaitos kopijos pateiktos Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai.

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos „Valstybės įmonės Registrų centro informacinių sistemų kontrolė“ 1 priedas

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1.	Patvirtinti Nekilnojamojo turto registro, Adresų registro ir Juridinių asmenų registro veikimo schemas.	Teisingumo ministerija	Patvirtinti Nekilnojamojo turto registro, Adresų registro ir Juridinių asmenų registro veikimo schemas.	2009-12-31
2.	Užtikrinti VĮ Registrų centro vykdomų informacinių sistemų procesų kontrolę ir patvirtinti reikiamas tvarkas.	Teisingumo ministerija	1. Pateikti pasiūlymus dėl strateginio planavimo proceso tobulinimo. 2. Patvirtinti, VĮ Registrų centro parengtas, trūkstamas RC IS saugos užtikrinimo tvarkas.	2009-12-31 2010-04-01
3.	Sustiprinti NETSVEP įgyvendinimo kontrolę.	Teisingumo ministerija	Paskirti atsakingus asmenis, dalyvaujančius NETSVEP įgyvendinimo procese.	2009-10-15
4.	Identifikuoti turimas informacines sistemas, teisės aktų nustatyta tvarka įsteigti ir įteisinti sistemas, atitinkančias valstybės informacinių sistemų sąvoką.	VĮ Registrų centras	1. Identifikuoti turimas IS; 2. Teisės aktų nustatyta tvarka įsteigti ir įteisinti sistemas, atitinkančias valstybės IS sąvoką.	2009-11-30 2010-07-01
5.	Reglamentuoti vykdomą strateginio planavimo procesą, nustatant sudaromų strateginių planavimo dokumentų tarpusavio ryšius ir metinių planų kontrolės priemones.	VĮ Registrų centras	1. Parengti strateginio planavimo proceso aprašymą ir tvarką. 2. Patikslinti metinių planų vertinimo kriterijus ir nustatyti jų vykdymo kontrolės procedūrą. 3. Naujajį strateginio plano projektą teikti derinimui ir tvirtinimui įmonės valdybai.	2010-01-31
6.	Teisės aktuose nustatytais terminais atlikti rizikos vertinimą, parengti rizikos valdymo ir trūkumų šalinimo planą, numatant priemones rizikai sumažinti.	VĮ Registrų centras	Atlikti rizikos vertinimą ir parengti rizikos vertinimo ir trūkumų šalinimo planą ¹²⁴ .	2010-01-01
7.	Užtikrinti informacinių sistemų saugos atitiktį LST ISO 17799 standartui: įgyvendinti pagrindinių registrų atitikties standartui LST ISO/IEC 17799:2005 reikalavimų trūkumų šalinimo plane nurodytas priemones ir atlikti saugos atitikties vertinimą 2009 m.	VĮ Registrų centras	1. Priemonės numatytos 2007 m. trūkumų šalinimo plane bus įgyvendintos šalinant kitas šiose rekomendacijose nustatytus trūkumus. 2. Atlikti saugos atitikties vertinimą ¹²⁵	2010-03-01 2009-10-01

¹²⁴ VĮ Registrų centro direktoriaus 2009-09-16 įsakymas Nr. v-226 „Dėl valstybės įmonės Registrų centro informacinės sistemos vertybių audito ir veiklos rizikos vertinimo atlikimo“.

¹²⁵ VĮ Registrų centro direktoriaus 2009-09-11 įsakymas Nr. v-222 „Dėl informacijos saugos priemonių trūkumų šalinimo plano parengimo“.

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
8.	Sudarant tvarkomų registrų duomenų teikimo sutartis atsižvelgti į Saugaus elektroninės informacijos teikimo sutarties pavydinę formą.	VĮ Registrų centras	Parengti duomenų teikimo sutartis atsižvelgiant į Saugaus elektroninės informacijos teikimo sutarties pavydinę formą.	2009-11-01
9.	Parengti reikalingus informacinių sistemų saugos užtikrinimo tvarkos aprašus ir užtikrinti taikomų saugos priemonių atitiktį teisės aktų reikalavimams nurodytiems ataskaitos 2 priede	VĮ Registrų centras	1. Paruošti reikiamos tvarkos projektą (2 priedo 3p.) ir pateikti Teisingumo ministerijai. 2. Atnaujinti saugos dokumentus ir pateikti projektus Teisingumo ministerijai (2 priedo 7p.) 3. Užtikrinti taikomų saugos priemonių atitiktį teisės aktų reikalavimams (2 priedo 4p., 5p., 9p., 11p., 17p., 18p., 20p. išskyrus 19p. nebegalima įgyvendinti, nes specifikacija parengta ir priimta). 4. Patvirtinti Duomenų saugos skyriaus nuostatus (po reorganizacijos Duomenų saugos grupė pervadinta skyriumi).	2010-03-01 2010-03-01 2010-02-01 2010-07-01 (2 priedo 13 p. reikalavimams dėl slaptažodžių ilgio) 2009-11-01
10.	Inicijuoti veiklos tęstinumo valdymo plano atnaujinimą ir užtikrinti, kad numatytos veiklos tęstinumo priemonės atitiktų teisės aktuose nurodytus informacijos pasiekiamumo reikalavimus.	VĮ Registrų centras	Parengti veiklos tęstinumo valdymo plano projektą ir pateikti Teisingumo ministerijai ¹²⁶ .	2010-03-01
Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:				
Duomenų saugos įgaliotinė Vilma.Andziuleviciene@registrucentras.lt , tel. Nr. (8 5) 268 8233			Vilma Andziulevičienė	
Informacinių technologijų centro vadovas Arvydas.Semys@registrucentras.lt , tel. Nr. (8 5) 268 8319			Arvydas Šėmys	

¹²⁶ Veiklos tęstinumo valdymo plano išbandymas atliktas 2009 m. gegužės mėn., ataskaitoje numatytas plano atnaujinimas, kuriame bus pašalinti neatitikimai teisės aktams bei ištaisyti auditorių pastebėti trūkumai.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Valstybės įmonės Registrų centro
 informacinių sistemų kontrolė“
 2 priedas

Neatitiktis privalomiems vykdyti teisės aktų reikalavimams ir rekomendacijoms

1 lentelė. Valstybinių auditorių pastebėjimai dėl teisės aktų reikalavimų ir rekomendacijų laikymosi

Eil. Nr.	Teisės akto reikalavimai ir rekomendacijos	Auditorių pastebėjimai
<u>Lietuvos Respublikos valstybės registrų įstatymas, 1996-08-13 Nr. I-1490 (2004-07-15 įstatymo Nr. IX-2371 redakcija)</u>		
1.	<p><u>8 straipsnis. Registrų kūrimas [...]</u></p> <p>3. Vadovaujantis registro nuostatais, parengiama registro veikimo schema. Joje nustatoma registro vidinė organizacinė struktūra, išoriniai ryšiai, jų palaikymo priemonės. Vadovaujančiosios registro tvarkymo įstaigos patvirtintoje registro veikimo schemoje turi būti nustatyta registravimo sistema, registro duomenų kaupimo ir saugos sistema, sąveikos su susijusiais registrais priemonės, registro duomenų teikimo sistema.</p> <p><u>Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-05-03 nutarimu Nr. 485 patvirtintos Valstybės registrų ir kadastrų steigimo, reorganizavimo ir likvidavimo taisyklės.</u></p> <p>12. Patvirtinus registro nuostatus, vadovaujančioji registro tvarkymo įstaiga arba jos įgaliota registro tvarkymo įstaiga rengia registro veikimo schemą, kurioje nustatoma registro vidinė organizacinė struktūra, išoriniai ryšiai, jų palaikymo priemonės. Techniniai registro veikimo schemas reikalavimai pateikiami ir detalizuojami registro techniniame aprašyme (specifikacijoje), parengtame vadovaujantis Reikalavimais valstybės informacinių sistemų specifikacijoms, patvirtintais Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004 m. spalio 15 d. įsakymu Nr. T-131.</p>	<p>Nustatyta, kad 2008-03-20 teisingumo ministras patvirtino NTR, Adresų registro ir Juridinių asmenų registro priėmimo ir tinkamumo eksploatuoti aktus. Teisingumo ministerija nepatvirtino šių registrų veikimo schemų, kuriose nustatoma registrų vidinė organizacinė struktūra, išoriniai ryšiai, jų palaikymo priemonės.</p>
<u>Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas, 1996-06-11 Nr. I-1374 (2003-01-21 įstatymo Nr. IX-1296 redakcija)</u>		
2.	<p>7 straipsnis. Asmens kodo naudojimas [...]</p> <p>2. Naudoti asmens kodą tvarkant asmens duomenis galima tik gavus duomenų subjekto sutikimą.</p> <p>3. Be duomenų subjekto sutikimo asmens kodą galima naudoti tik:</p> <p>1) jei tokia teisė yra nustatyta šiame ir kituose įstatymuose;</p> <p>3) valstybės registruose ir informacinėse sistemose, jeigu jie yra įteisinti teisės aktų nustatyta tvarka;</p> <p>4) juridiniams asmenims, kurių veikla susijusi su paskolų teikimu ir skolų išieškojimu, draudimu ar nuomos verslu, taip pat sveikatos apsaugos ir socialinio draudimo bei kitų socialinės globos institucijų ir švietimo įstaigų, mokslo ir studijų institucijų veikloje bei įstatymų nustatytais atvejais tvarkant įslaptintus duomenis.</p>	<p>Nustatant vartotojų roles PAS¹²⁷, vartotojų identifikavimui buvo reikalaujama pateikti vartotojų sąrašus su nurodytais asmens kodais.</p>
3.	<p>30 straipsnis. Duomenų saugumas (2008-02-01 įstatymo Nr. X-1444 redakcija)</p> <p>1. Duomenų valdytojas ir duomenų tvarkytojas privalo įgyvendinti tinkamas organizacines ir technines priemones, skirtas apsaugoti asmens duomenis nuo atsitiktinio ar neteisėto sunaikinimo, pakeitimo, atskleidimo, taip pat nuo bet kokio kito neteisėto tvarkymo. Minėtos priemonės turi užtikrinti tokį saugumo lygį, kuris atitiktų saugotinių asmens duomenų pobūdį ir jų tvarkymo keliamą riziką, ir turi būti išdėstytos rašytinės formos dokumente (duomenų valdytojo patvirtintose asmens duomenų tvarkymo taisyklėse, duomenų valdytojo ir duomenų tvarkytojo sudarytoje sutartyje ir pan.) [...]</p>	<p>Įmonėje audito metu nebuvo patvirtintos asmens duomenų apsaugos taisyklės. RC IS duomenų saugos nuostatuose ir Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse nėra nuostatų dėl asmens duomenų tvarkymo ir šiems duomenims taikomų apsaugos priemonių. NTR nuostatuose yra numatyta, kad „Siekiant užtikrinti teisėtą asmens duomenų panaudojimą, nustatomos pirmoji, antroji ir trečioji duomenų gavėjų klasės. [...]“</p> <p>VĮ Registrų centro direktoriaus įsakymu 2009-06-10 pakeista pasižadėjimo saugoti VĮ Registrų centro tvarkomų asmens ir kitų duomenų paslaptį, laikytis duomenų saugos reikalavimų forma. Pasižadėjime numatyta atsakomybė už Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo</p>

¹²⁷ VĮ Registrų centro direktoriaus 2007-11-20 įsakymas Nr. v-254 „Dėl PAS sistemos įgyvendinimo“.

Eil. Nr.	Teisės akto reikalavimai ir rekomendacijos	Auditorių pastebėjimai
	4. Duomenų valdytojas, įgaliodamas duomenų tvarkytoją tvarkyti asmens duomenis, nustato, kad duomenys turi būti tvarkomi tik pagal duomenų valdytojo nurodymus.	pažeidimą, bei reikalavimas susipažinti su duomenų sauga reglamentuojančiais dokumentais.
<u>Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti „Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai“.</u>		
4.	<u>10 punktas:</u> Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse pateikiama: 10.1. informacinėje sistemoje esančios informacijos kategorijų sąrašas ir kiekvienai kategorijai priskirtini duomenys;	Įmonėje nėra sudaryto RC IS esančios informacijos kategorijų sąrašo. RC IS duomenų saugos nuostatuose nustatyta, kad RC IS tvarkomų duomenų grupės aprašytos atitinkamų registrų nuostatuose.
5.	<u>11 punktas:</u> Informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planui keliami šie reikalavimai: [...] 11.2.2. informacinės sistemos veiklos atkūrimas (informacinių sistemų veikla atkurama pagal šiame plane numatytą informacinių sistemų funkcijų prioritetą); 11.2.3 informacinės sistemos naudotojų mokymas (informacinės sistemos naudotojai turi būti supažindinti su minėtu planu ir teisės aktais, nustatančiais kiekvieno informacinės sistemos naudotojo atsakomybę).	Konkretaus termino „IS funkcijų prioritetai“ numatyta nėra, veiklos atkūrimo prioritetai nustatomi veiklos atstatymo grupės susirinkime. Audituojamu laikotarpiu nebuvo vykdomi veiklos tęstinumo mokymai, įmonės veiklos tęstinumo plane nėra nuostatų dėl RC IS naudotojų mokymo.
6.	<u>25 punktas:</u> Informacinių sistemų valdytojas, valdantis informacines sistemas, kurias sudaro ne mažiau kaip du posisteminiai, gali sudaryti informacijos saugos darbo grupes, koordinuosiančias saugos politikos įgyvendinimą valstybės institucijoje, informacijos saugos priemonių ir metodų taikymą valstybės institucijoje ir jos valdomose informacinėse sistemose, analizuosiančias ir koordinuosiančias institucijų informacinėse sistemose įvykusių informacijos saugos incidentų tyrimą ir tvarkysiančias saugos dokumentaciją.	VĮ Registrų centre sudaryta Duomenų saugos grupė, į kurią įtraukti: Duomenų saugos grupės vedėjas, saugos analitikas ir darbų saugos inžinierius. Audito metu, Duomenų saugos grupės funkcijos nebuvo nustatytos (nebuvo patvirtintų nuostatų).
7.	<u>26 punktas:</u> Saugos dokumentai valstybės institucijoje turi būti persvarstomi (peržiūrėti) ne rečiau kaip kartą per metus. Saugos dokumentai turi būti persvarstomi (peržiūrėti) po rizikos analizės ar informacinių technologijų saugos atitikties vertinimo atlikimo arba valstybės institucijoje įvykus esminiems organizaciniais, sisteminiams ar kitiems pokyčiams. Prireikus saugos dokumentai turi būti tikslinami ir derinami su Vidaus reikalų ministerija.	Audito metu 2008 m. kovo 22 d patvirtinti saugos dokumentai VĮ Registrų centre nebuvo atnaujinti.
8.	<u>29 punktas:</u> Informacijos saugos incidentų, įvykusių informacinėje sistemoje, tyrimo tvarka nustatoma Informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo plane	Įmonėje nėra nustatytos bendros RC IS incidentų tyrimo tvarkos. Neteisėto duomenų kopijavimo, keitimo, naikinimo ar perdavimo incidentų tvarka aprašyta RC IS saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse.
9.	<u>33 punktas:</u> Informacinės sistemos valdytojas užtikrina efektyvų ir spartų informacinės sistemos funkcijų pokyčių (toliau vadinama – pokyčiai) valdymo planavimą, apimančių pokyčių identifikavimą, suskirstymą į kategorijas, įtakos vertinimą ir pokyčių prioritetų nustatymo procesus. Su tuo susijusios nuostatos numatomos informacinės sistemos valdytojo tvirtinamoje Informacinės sistemos pokyčių valdymo tvarkoje arba Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse.	Nepatvirtinta RC IS pokyčių valdymo tvarka. Šiuo metu įmonėje rengiama ITIL gerąja praktika paremta pokyčių valdymo tvarka. Viso proceso įdiegimas (reikalingos dokumentacijos ir tvarkos) numatytas iki 2009 m. pabaigos.
10.	<u>38 punktas:</u> Teisės aktų nustatyta tvarka atliekant informacinių technologijų saugos atitikties vertinimą, rekomenduojama: 38.1. įvertinti saugos dokumentų ir realios informacijos saugos situacijos atitiktį; [...]	RC IS duomenų saugos nuostatuose nurodyta, kad kasmet turi būti organizuojamas IT saugos atitikties vertinimas. Tačiau VĮ Registrų centre neatliktas IT saugos atitikties vertinimas 2008 m. ir 2009 m. (iki audito pabaigos).
<u>Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008-10-27 įsakymu Nr. 1V-384 patvirtinti „Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techniniai saugos reikalavimai“.</u>		
11.	<u>3 punktas:</u> Bendrieji informacinių sistemų elektroninės informacijos techniniai saugos reikalavimai: [...] 3.5. informacinės sistemos naudotojui teisė dirbti su konkrečia elektronine informacija turi būti ribojama ar sustabdoma, kai informacinės sistemos naudotojas atostogauja, vykdomas informacinės sistemos naudotojo veiklos tyrimas ir pan.; pasibaigus tarnybos (darbo)	RC IS naudotojų administravimo taisyklėse nėra reikalavimų riboti prieigą prie IS, kai IS naudotojas atostogauja arba atliekamas jo veiklos tyrimas.

Eil. Nr.	Teisės akto reikalavimai ir rekomendacijos	Auditorių pastebėjimai
	<p>santykiams, informacinės sistemos naudotojo teisė naudotis informacine sistema turi būti panaikinta;</p> <p>3.6. baigus darbą turi būti imamasi priemonių, kad su elektronine informacija negalėtų susipažinti pašaliniai asmenys: atsijungiama nuo informacinės sistemos, įjungiamas ekrano užsklanda su slaptažodžiu, dokumentai padedami į pašaliniais asmenims neprieinamą vietą ir pan.;</p> <p>3.7. informacinės sistemos naudotojui neatliekant jokių veiksmų, informacinė sistema turi užsirašinti, kad toliau naudotis informacine sistema galima būtų tik pakartojus tapatybės nustatymo ir autentiškumo patvirtinimo veiksmus;</p> <p>3.8 institucija turi išsiaiškinti, kiek ji ilgiausiai gali tęsti savo funkcijų įgyvendinimą neveikiant informacinei sistemai ar jos daliai; institucijos informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planas turi užtikrinti informacinės sistemos veiklos atkūrimą per šį laikotarpį; turi būti parengtas veiksmų planas, užtikrinantis informacinės sistemos veiklos atnaujinimą [...] pirmosios kategorijos informacinėms sistemoms – per 15 min.</p> <p>3.9.9. turi būti užtikrintas informacinės sistemos prieinamumas ketvirtosios kategorijos informacinėms sistemoms ne mažiau kaip 70 proc. laiko darbo metu darbo dienomis, trečiosios kategorijos informacinėms sistemoms – ne mažiau kaip 90 proc. laiko darbo metu darbo dienomis, antrosios kategorijos informacinėms sistemoms – ne mažiau kaip 96 proc. laiko visą parą, pirmosios kategorijos informacinėms sistemoms – ne mažiau kaip 99 proc. laiko visą parą;</p>	<p>Audito metu VĮ Registrų centre buvo taikomos priemonės, kad su elektronine informacija negalėtų susipažinti pašaliniai asmenys, tačiau jų naudojimas neaprašytas saugos politiką įgyvendinančiuose dokumentuose.</p> <p>Audito metu VĮ Registrų centre buvo taikomos priegios prie IS apribojimo priemonės, tačiau jos neaprašytos saugos politiką įgyvendinančiuose dokumentuose.</p> <p>VĮ Registrų centro veiklos tęstinumo valdymo plane numatyti veiklos atkūrimo laikotarpiai (pvz. ryšio prieiga per 2 valandas) neatitinka IS veiklos atnaujinimo reikalavimo I kategorijos IS (per 15 min).</p> <p>VĮ Registro centro veiklos tęstinumo plane numatytas užtikrinti IS prieinamumą 95 proc. naudotojų ir 70 proc. pajėgumu, neatitinka reikalavimo I kategorijos IS, užtikrinti prieinamumą ne mažiau kaip 99 proc. laiko visą parą.</p>
12.	<p><u>4 punktas:</u> Trečiosios kategorijos informacinių sistemų elektroninės informacijos papildomi techniniai saugos reikalavimai:</p> <p>4.9. institucija turi numatyti atsargines patalpas, į kurias galėtų laikinai perkelti informacinės sistemos įrangą, nesant galimybių tęsti veiklą pagrindinėse patalpose; institucijos informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planas turi užtikrinti informacinės sistemos veiklos atnaujinimą atsarginėse patalpose per tokį laikotarpį, kad nebūtų nusižengta institucijos įsipareigojimams, susijusiems su informacinės sistemos veikla;</p> <p>4.17. slaptažodis turi būti sudarytas iš raidžių, skaičių ir specialiųjų simbolių;</p> <p>4.19. slaptažodžiams neturi būti naudojama asmeninio pobūdžio informacija;</p>	<p>VĮ Registrų centro veiklos tęstinumo valdymo plane nėra numatyta per kokį laikotarpį turi būti atnaujinama IS veikla atsarginėse patalpose.</p> <p>Įmonės vidaus teisės aktuose numatytas reikalavimas, kad slaptažodį turi sudaryti trijų grupių iš galimų keturių (didžiosios ir mažosios raidės, skaičiai bei specialūs ženklai) simboliai, tačiau audito metu šis reikalavimas nebuvo nustatytas (taikomas). VĮ Registrų centro saugos politiką įgyvendinančiuose dokumentuose nėra reikalavimo slaptažodžiams nenaudoti asmeninio pobūdžio informacijos.</p>
13.	<p><u>5.2.punktas:</u> Atitikties vertinimas turi būti atliekamas ne rečiau kaip kartą per metus, jei teisės aktuose nenustatyta kitaip;</p> <p><u>5.6. punktas:</u> kompiuterinės įrangos gedimai turi būti registruojami žurnale;</p> <p><u>5.21. punktas:</u> slaptažodį turi sudaryti ne mažiau kaip 8 simboliai;</p> <p><u>5.23. punktas:</u> administratorius savo tapatybę turi patvirtinti slaptažodžiu, kuriam keliami aukštesni reikalavimai negu naudotojų slaptažodžiams, arba kitomis autentiškumo patvirtinimo priemonėmis (pvz., biometrinėmis, lustinėmis kortelėmis ir pan.).</p>	<p>VĮ Registrų centre 2008 m. ir 2009 m. (iki audito pabaigos) IT saugos atitikties vertinimas atliktas nebuvo.</p> <p>Audituojamu laikotarpiu įmonėje nebuvo registruojami kompiuterinės įrangos gedimai.</p> <p>Numatyti reikalavimai IS naudotojų slaptažodžio ilgiui (VĮ Registrų centro IS naudotojų administravimo taisyklių 17.3 p. slaptažodį turi sudaryti ne mažiau kaip 7 simboliai), neatitinka reikalavimo I kategorijos IS (8 simboliai).</p> <p>VĮ Registrų centro IS naudotojų administravimo taisyklėse nėra reikalavimų administratorių slaptažodžiams.</p>
14.	<p><u>6.2. punktas:</u> institucija turi įgyvendinti Lietuvos standarte LST ISO/IEC 17799:2006 nurodytas technines saugos priemones, išskyrus priemones, kurios netaikytinos dėl institucijos veiklos, informacinės sistemos ar naudojamos informacinėje sistemoje techninės įrangos pobūdžio;</p> <p><u>6.3. punktas:</u> atliekant atitikties vertinimą, turi būti atliekamas atitikties reikalavimų 6.2 punkte nurodytiems reikalavimams vertinimas, kurį turi atlikti nepriklausomi specialistai.</p>	<p>VĮ Registrų centre 2008 m. ir 2009 m. (iki audito pabaigos) IT saugos atitikties vertinimas atliktas nebuvo. Nepriklausomą IS IT saugos atitikties vertinimą pagal LST ISO 17799 2007 m. įmonėje atliko Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija.</p>
<p><u>Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-05-08 isakymu Nr. IV-172 patvirtintos „Saugos dokumentu turinio gairės“.</u></p>		
15.	<p><u>3. punktas:</u> Informacinės sistemos duomenų saugos nuostatus sudaro šie skyriai:</p>	

Eil. Nr.	Teisės akto reikalavimai ir rekomendacijos	Auditorių pastebėjimai
	<p>3.2. „Elektroninės informacijos saugos valdymas“, kuriame turi būti nurodyta: [...]</p> <p>3.2.2. pagrindinės informacinės sistemos valdytojo nuostatos dėl rizikos veiksnių vertinimo, pagrindinių rizikos vertinimo kriterijų apibūdinimas (rizikos veiksnių vertinimo metodika, naudojama rizikos vertinimo programinė įranga, vertinimo periodiškumas, už vertinimo organizavimą atsakingi asmenys, vertinimo apimtis ir kt.);</p> <p>3.2.3. elektroninės informacijos saugos priemonių parinkimo principai.</p> <p>3.3. „Organizaciniai ir techniniai reikalavimai“, kuriame turi būti nurodyta: [...]</p> <p>3.3.1. metodai ir priemonės, kurie taikomi užtikrinant prieigą prie informacinės sistemos, nurodant leistiną šios prieigos laiką ir būdą;</p> <p>3.5. Informacinės sistemos naudotojų supažindinimo su saugos dokumentais principai“, kuriame turi būti nurodyti supažindinimo su saugos dokumentais, kitais teisės aktais, kuriais vadovaujama tvarkant elektroninę informaciją, užtikrinant jos saugumą, ir atsakomybe už saugos dokumentų nuostatų pažeidimus pagrindiniai reikalavimai bei asmuo, atsakingas už tokio supažindinimo vykdymą.</p>	<p>RC IS duomenų saugos nuostatuose nėra aprašyta kokia rizikos vertinimo programinė įranga turi būti naudojama.</p> <p>RC IS duomenų saugos nuostatuose neaprašyti elektroninės informacijos saugos priemonių parinkimo principai.</p> <p>RC duomenų saugos nuostatuose neaprašyti metodai ir priemonės, kurie taikomi užtikrinant prieigą prie IS.</p> <p>RC IS naudotojų pasirašomuose pasižadėjimuose saugoti NTR paslaptį, neįvardyti saugos dokumentai, neįvardyta atsakomybė už saugos dokumentų nuostatų pažeidimus.</p>
16.	<p><u>5 punktas:</u> Informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planą (toliau – planas) sudaro šie skyriai:</p> <p><u>5.1. „Bendrosios nuostatos“, kuriame turi būti nurodyta:</u></p> <p>5.1.3. nuostata, kad planas privalomas visiems informacinės sistemos naudotojams ir turi būti parengtas kiekvienam pastatui, kuriame tvarkomi institucijos informacinės sistemos duomenys;</p> <p><u>5.2. „Organizacinės nuostatos“, kuriame turi būti nurodyta:</u></p> <p>5.2.6. informacinės sistemos veiklos atkūrimo detalusis planas;</p> <p>5.2.7. įrangos, reikalingos pakeisti elektroninės informacijos saugos incidento metu sunaikintą įrangą, įsigijimo tvarka;</p> <p><u>5.3. „Aprašomosios nuostatos“, kuriame turi būti nurodyta:</u></p> <p>5.3.1. informacinių technologijų įrangos sąrašai, šios įrangos parametrai ir už šios įrangos priežiūrą atsakingi administratoriai bei minimalus informacinės sistemos veiklos atkūrimui, nesant administratoriaus, reikalingos kompetencijos ar žinių lygis;</p> <p>5.3.2. minimalaus funkcionalumo informacinių technologijų įrangos, tinkamos užtikrinti institucijos poreikius atitinkančią informacinės sistemos veiklą elektroninės informacijos saugos incidento metu, specifikacija;</p>	<p>VĮ Registrų centre yra vienas veiklos tęstinumo planas, kuriame nenurodyta ar jis tinkamas kiekvienam pastatui, kuriame tvarkomi RC IS duomenys.</p> <p>Įmonės veiklos tęstinumo plane nėra pateikiami IS veiklos atkūrimo detalieji planai.</p> <p>VĮ Registrų centre audituojamu laikotarpiu nebuvo įrangos, reikalingos pakeisti elektroninės informacijos saugos incidentų metu sunaikintą įrangą, įsigijimo tvarkos ir ne visose sutartyse su tiekėjais numatytas reikalavimas pateikti analogišką įrangą per teisės aktų reikalaujamą veiklos atkūrimo laikotarpį.</p> <p>Įmonės veiklos tęstinumo plane nėra IT įrangos sąrašų, jos parametrai ir nurodytų atsakingų už priežiūrą administratorių bei nustatytos minimalaus funkcionalumo IT įrangos specifikacijos.</p>
<u>Vidaus reikalų ministro 2004-05-21 įsakymas Nr. 1V-176 „Dėl interneto tarnybinių stočių apsaugos rekomendacijų patvirtinimo“</u>		
17.	<p><u>4 punktas:</u> Tinklo įrengimas turi būti pradėtas nuo aparatinės ir programinės įrangos įrengimo plano sudarymo, ypatingą dėmesį skiriant tinklo saugumui.</p>	<p>VĮ Registrų centre nėra patvirtinto tinklo įrengimo plano. Pradinis tinklo įrengimo planas nebeaktualus dėl pasikeitimų.</p>
18.	<p><u>6 punktas:</u> Norint teikti tik būtiniausias tinklo paslaugas reikia:</p> <p>6.1. apibrėžti tarnybinių ir darbo stočių funkcijas ir nustatyti, kurios tinklo paslaugos yra būtinos, o kurios ne;</p>	<p>VĮ Registrų centre audituojamu laikotarpiu nebuvo sudarytas būtiniausių tinklo paslaugų sąrašas.</p>
<u>Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymas Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“</u>		
19.	<p><u>17 punktas:</u> IS specifikavimo stadijos metu siekiama: [...]</p> <p>17.4. nustatyti IS kūrimo ribojimus (finansinius, techninius ir kt.);</p> <p>17.5. parengti IS specifikaciją, aprašančią IS kūrimo tikslus, jai keliamus reikalavimus, finansinius ir kitokius ribojimus.</p>	<p>NETSVEP specifikacija parengta 2005-12-22, tačiau specifikacijoje nenustatyti finansiniai ir techniniai ribojimai.</p>
20.	<p><u>42 punktas:</u> IS naudojimo, administravimo, priežiūros ir modernizavimo stadijos metu svarbiausia yra: [...]</p> <p>42.3. nuolat tobulinti IS, pritaikyti ją kintantiems vartotojų poreikiams. Eksploatuojant IS, rekomenduojama vesti IS eksploatacijos žurnalą ir fiksuoti visus IS sutrikimus bei visus vartotojų pastabas.[...]</p>	<p>Audito metu įmonėje nebuvo centralizuoto IS eksploataavimo žurnalo. Audito metu VĮ Registrų centre buvo kuriamas centralizuotas RC IS eksploatacijos žurnalas, esantys posistemų žurnalai nevienodai realizuoti, todėl dalis duomenų neprieinami atsakingiems darbuotojams. Žurnalo pildymo tvarka buvo ruošama audito metu.</p>

Valstybinio audito ataskaitos
„Valstybės įmonės Registrų centro
informacinių sistemų kontrolė“
3 priedas

Gebos brandos modelis

Šiame priede apibūdinamas Gebos brandos modelis, taikomas IS kontrolės tikslų brandos lygiui įvertinti. Valstybiniai auditoriai nustatė, kad VĮ Registrų centro IS vidaus kontrolės branda apibrėžiama kaip Pirminis (*Ad Hoc*) procesas. IS valdymo brandos vertinimo kriterijai pateikiami 1 lentelėje.

1 lentelė. Pateiktas kiekvieno tikslo įvertinimas yra žemiausias atitinkamo tikslo įvertinimas pagal bet kurį iš toliau išvardytų keturių punktų (a-d). Vertinimo vidurkis neišvedamas, nes sudėtinių vertinimų vidurkiai neatspindi realios situacijos.

Kiekvienoje kategorijoje analizuojami šie aspektai:			
(a) Problemos pripažinimas ir informavimas apie ją	(b) Politika	(c) Susiję procesai ir mokymas, skirti politikai įgyvendinti	(d) Politikos efektyvumo ir susijusių procesų vertinimas ir tobulinimas, remiantis šiuo pagrindu
0. Neegzistuojantis procesas			
Organizacija nepripažįsta spręstinios problemos egzistavimo ir dėl to apie tai nepateikia jokios informacijos.	Šiuo klausimu nėra jokios politikos.	Nėra jokio atpažįstamo proceso, susijusio su šia problema.	Neatliekamas joks vertinimas, susijęs su šia problema.
1. Pirminis (<i>Ad Hoc</i>) procesas			
Yra faktų, patvirtinančių, kad organizacija pripažįsta problemos egzistavimą ir būtinumą ją spręsti, tačiau apie tai per mažai informuojama.	Egzistuoja neišsami politika. Ji netinkamai dokumentuojama, skelbiama arba įgyvendinama.	Individualiu arba kiekiu konkrečiu atveju taikomi <i>ad hoc</i> metodai. Problema nenagrinėjama valdybos lygiu.	Stebėseną vykdoma reaguojant į incidentą, dėl kurio organizacija patiria tam tikrą nuostolį.
2. Pasikartojantis, bet intuityvus procesas			
Apie problemą (prireikus) atitinkamai informuojama visa organizacija.	Egzistuoja aiški politika.	Su problema susiję procesai formaliai yra nustatyti, aktyviai dalyvaujant ir prižiūrint vadovybei, tačiau taikomi ne visoje organizacijoje. Mokymas neorganizuojamas, o informavimas apie standartus ir pareigas paliktas individualių darbuotojų nuožiūrai.	Vadovybė yra nustatę pagrindinius vertinimus ir vertinimo metodus bei būdus, tačiau pastarieji parengti nepakankamai.
3. Apibrėžtas procesas			
Visa organizacija supranta, kad reikia reaguoti į problemą, ir tam pritaria.	Organizacijoje vykdoma tvirta ir aiški politika, suderinta su kai kuriomis kitomis susijusiomis politikos kryptimis. Iš dalies atsižvelgiama į rizikos valdymą.	Procedūros standartizuotos, dokumentuotos ir dauguma jų įgyvendinamos visoje organizacijoje. Vadovybė yra informavusi apie standartizuotas procedūras ir vykdo neformalų mokymą. Nors procedūras galima įvertinti, tačiau jos nėra sudėtingos ir formaliai atspindi esamą patirtį.	Susijusių veiklos sričių rodiklių registravimas ir stebėseną padeda tobulinti veiklą. Beveik visų susijusių procesų stebėseną vykdoma pagal tam tikrus (pirminius) dokumentus, tačiau mažai tikėtina, kad vadovybė galėtų pastebėti bet kokį nukrypimą, kadangi tokios priemonės paprastai taikomos individualiai. Priežasčių analizė atliekama retai.
4. Lengvai valdomas ir vertinamas procesas			
Visais atitinkamais organizacijos lygiais problema suprantama tinkamai ir	Vykdoma tvirta ir aiški politika, integruota su kitomis	Organizacija gerai pažįsta savo klientą ir turi aiškiai apibrėžtas pareigas. Procesai yra aiškiai suformuluoti, integruoti ir taikomi	Susijusių procesų tobulinimas visų pirma yra pagrįstas kiekybiniu supratimu, užtikrinant galimybę stebėti ir vertinti, kaip laikomasi procedūrų bei susijusių procesų dokumentų

Kiekvienoje kategorijoje analizuojami šie aspektai:			
(a) Problemos pripažinimas ir informavimas apie ją	(b) Politika	(c) Susiję procesai ir mokymas, skirti politikai įgyvendinti	(d) Politikos efektyvumo ir susijusių procesų vertinimas ir tobulinimas, remiantis šiuo pagrindu
reikalaujama imtis priemonių.	susijusiomis politikos kryptimis. Atsižvelgiama į rizikos valdymą.	visoje organizacijoje. Procesai yra gerai įsisavinami ir palaikomi organizuojant atitinkamą mokymą. Visi susijusių procesų dalyviai žino apie riziką ir galimybes.	reikalavimų. Vadovybė yra nustačiusi leistinus nukrypimus, į kuriuos būtina atsižvelgti, vykdant susijusius procesus. Paašškėjus, kad procesai yra neveiksmingi arba neefektyvūs, dažniausiai, tačiau ne visada, imamasi priemonių. Kartais susiję procesai tobulinami, įgyvendinant geriausią vidaus praktiką. Vykdomas priešasčių analizės standartizavimas. Pradedamas nuolatinis veiklos gerinimo procesas.
5. Optimalus procesas			
Problemos ir jos sprendimo būdų vertinimas yra pažangus bei perspektyvus.	Organizacija vykdo tvirtą ir aiškią politiką, integruotą su visomis kitomis susijusiomis politikos kryptimis, visapusiškai atsižvelgiant į rizikos valdymą.	Susiję procesai atnaujinti, atsižvelgiant į geriausią išorinę praktiką ir nuolatinio veiklos tobulinimo bei brandos modeliavimo rezultatus kitose organizacijose. Susijusių procesų rizika ir rezultatai yra apibrėžti, suderinti, ir apie juos informuojama visa organizacija. Organizuojamas modernus mokymas ir informavimas. Įgyvendinama politika užtikrina organizacijos, darbuotojų ir procesų sugebėjimą greitai prisitaikyti ir visapusiškai palaikyti rizikos struktūros pokyčius.	Stebėseną, savęs vertinimas ir informavimas apie problemą (prireikus) vykdomi visos organizacijos lygiu, optimaliai išnaudojant procesus ir technologijas, naudojamus vertinimo, analizės, informavimo ir mokymo tikslais. Analizuojamos visų problemų ir nukrypimų priešastys, laiku numatant ir inicijuojant veiksmingas priemones. Naudojamasi nepriklausomų ekspertų konsultavimo paslaugomis ir lyginamąja analize.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Valstybės įmonės Registrų centro
 informacinių sistemų kontrolė“
 4 priedas

Neįstaistyčių NETSVEP trūkumų šalinimo analizė

Nr.	Reikalavimas	Komentaras	Auditorių pastabos ¹²⁸
1.	Kiekvienas notaras turi turėti savo šablonų rinkinį. Turi būti galimybė kiekvienam notarui pačiam pasiruošti ir išsisaugoti sistemoje neribotą kiekį bet kokio tipo sutarčių šablonų.	Praktikoje sudarant sutartis dauguma sąlygų kartojasi, tačiau skirtingi notarijai šias sąlygas savo klientams formuluoja skirtingai. Notarams būtų patogiau, jeigu kiekvienas notaras galėtų išsisaugoti savo susikurtą visos sutarties (visų skyrių) bendrą šabloną. Tokių šablonų notaras gali turėti neribotą kiekį.	2009-04-10 Neįstaistytas –notarai galėjo pasirinkti tik skyrių pavadinimus. 2009-07-13 NETSVEP leidžia tvarkyti šablonų rinkinį ir jį saugoti. Pastebėti trūkumai: sutarties skyriai sukeliama ne ta eiliškumo tvarka, kaip nurodo notaras; nėra galimybės naudoti daugiau nei dviejų lygio numeravimo (pvz. 5.1.2).
3.	Turi būti galimybė nurodyti ne LR juridinių asmenų įgijėją įvedant asmens duomenis ranka.	Turi būti galimybė notarui įvesti kaip įgijėją ne LR juridinių asmenų, kuris nėra registruotas NTR asmenų posistemėje. Šiuo metu įvesti NTR asmenų posistemėje neregistruoto ne LR juridinio asmens nėra galimybė.	VĮ Registrų centro specialistų teigimu NETSVEP projektavimo metu nuspręsta neįgyvendinti šio reikalavimo, kad notarijai neužkrautų VĮ Registrų centro duomenų bazės pasikartojančiais įrašais. 2009-07-13 sudaryti sandorio NETSVEP su ne LR juridinių asmeniu nėra galimybės.
4.	Turi būti galimybė notarui bet kuriuo sutarties rengimo momentu (po pažymos gavimo) inicijuoti turto ir šalių duomenų atnaujinimą iš NTR, GR ir JAR. Šie duomenys privalomai automatiškai turi būti tikrinami prieš sandorio patvirtinimą.	Rengiant sutartį (bet kuriuo jos rengimo momentu) NETSVEP IS turi būti galimybė notarui sutikrinti duomenis Registrų centro tvarkomuose registruose (JAR, NTR ir Gyventojų registre). Sistema turi automatiškai visada patikrinti sandorio duomenis su JAR, NTR ir GR prieš patvirtinant sandorį.	2009-04-10 NETSVEP pateikiami ne visi sandorio sudarymui reikalingi GR duomenys (vaikai, šeimyninė padėtis). JAR duomenys NETSVEP pateikiami tik tie, kurie prieinami viešai, nėra sandoriui sudaryti reikalingų duomenų apie įmonės direktorių, im. įstatų ir kt. 2009-07-13 duomenų patikros langai pasidaro aktyvūs, jei pasikeičia sandorio duomenys. GR ir JAR duomenis notarijai turi tikrinti papildomai, NETSVEP jų nėra.
6.	Turi būti leidžiama įtraukti naujus perleidėjus, įgijėjus bei pakeisti asmens dokumentų duomenis bet kurioje sutarties rengimo stadijoje iki patvirtinimo.	Taip pat NETSVEP IS turi leisti įrašyti ir pakeisti perleidėjo ir įgijėjo asmens dokumentų duomenis bei įtraukti naujus perleidėjus ar įgijėjus bet kurioje sutarties rengimo stadijoje	2009-07-13 veikia. NETSVEP nenumatyta galimybė forminti sandorį naudojant vairuotojo pažymėjimo duomenis, nors realiai naudojama.
12.	Kito notaro biuras turi turėti galimybę naudotis pagrindinės sutarties duomenimis, sudarydamas lydimuosius sutarties dokumentus, nesinaudodamas sistemos administratoriaus paslaugomis.	Notaras, atlikdamas dokumento paiešką, nurodo pagrindinės sutarties numerį, ir pagal jį, jam užkraunami reikiami duomenys lydinčiam dokumentui sudaryti.	2009-04-10 Nėra galimybės patikrinti nes NETSVEP bandė tik vienas notaro biuras. 2009-07-13 sprendžiama, su notariais derinama kokie veiksmai leistini.
16.	Rengiant sandorius, kurie turi keletą sandorių elementų, turi būti galimybė įtraukti į sandorį turtą, kuris nedalyvauja kaip sandorio dalykas, tačiau jam turi būti registruojamos žymos, daiktinės teisės ir juridiniai faktai. Tokiam turtui turi būti galimybė užsakyti pažymas nepriklausomai nuo sutarties tipo/potipio. Toks turtas gali dalyvauti formuojant turto dalis. Toks turtas turi būti įtrauktas į sąrašą žymoms, juridiniams faktams ir daiktinėms teisėms nustatyti. Tokiam turtui žymos, daiktinės teisės ir juridiniai faktai gali būti parenkami nepriklausomai nuo sutarties tipo/potipio.	Notarams įgyvendinant sutarčių laisvės principą, sutarties šalys turi teisę prašyti įkelti į tą pačią sutartį skirtingas priedoves, pvz. parduoti pastatą ir parduoti nuomos teises į žemės sklypą. Notaras NETSVEP IS turi turėti galimybę įkelti į NETSVEP IS kelis nekilnojamosios daiktus ir priedoves dėl jų formuoti skirtingas, pvz., vienas daiktas perkamas, o kitas nuomojamas ir trečiam daiktui nustatoma naudojimosi tvarka. Notarijai NETSVEP turi leisti sudėti skirtingiems daiktams skirtingas žymas ir faktus. NETSVEP neturi riboti sutarčių sudarymo laisvės, notarui pasirinkus ir į bendrą šabloną įkėlus reikiamus formalizuotus duomenis, sistema turi leisti suformuoti bet kokią reikiamą ir teisės aktams neprieštaraujantį sandorį, net ir turintį keletą sandorių elementų.	2009-04-10 neįstaistytas. 2009-07-13 nėra galimybės (pvz. papildomai nusiperkant pastato dalį, nustatyti naudojimo dalį. Parduoti pastatą ir perduoti nuomos teises. Parduodant pastatą ir žemę, žemei neleidžia nustatyti servituto.)
17.	Paveldėjimo teisės liudijimuose turi būti galimybė nurodyti papildomą sutuoktinį (kai NTR turtas įregistruotas vieno sutuoktinio vardu) ir nurodyti, kuris iš sutuoktinių yra miręs asmuo.		Turėjo būti padaryta NETSVEP projekto metu (iki 2007-12-21), bet 2009-04-17 ir 2009-07-13 vis dar neveikė taip kaip turėtų.

¹²⁸ NETSVEP veikimas tikrintas 2009-04-10 (praėjus 10 dienų po susitarime numatyto įgyvendinimo termino) ir 2009-07-13 (kai NETSVEP jau buvo diegiama visuose notarų biuruose). Lentelėje pateikiami iki audito pabaigos nepašalinti trūkumai.